

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์

บทนี้จะเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม โดยการสำรวจหมู่บ้านที่สุ่มเลือกมาศึกษาจำนวน 30 หมู่บ้าน พร้อมทั้งนำข้อมูล กชช.2 ค. ปี พ.ศ. 2527 - 2529 มาประกอบการวิเคราะห์ด้วย โดยแบ่งการเสนอเป็น ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้านที่ศึกษา สภาพและปัญหาทั้ง 5 กลุ่มปัญหา ลักษณะโครงการที่ดำเนินการในหมู่บ้าน การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงตัวชี้วัดระดับการพัฒนา และปัจจัยอธิบายการเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน

4.1 ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้านที่ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ

ผลการเลือกหมู่บ้านโดยวิธีการที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ได้หมู่บ้านซึ่งแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ หมู่บ้านก้าวหน้าและหมู่บ้านล้าหลัง ดังรายชื่อหมู่บ้านในผนวก

4.1.1 สภาพภูมิศาสตร์

เนื่องจาก หมู่บ้านที่ถูกเลือกเป็นตัวอย่างกระจายอยู่ตาม stratum ต่าง ๆ จึงย่อมมีความแตกต่างในแง่สภาพภูมิศาสตร์อยู่บ้าง ในที่นี้จะแยกสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้านออกเป็น หมู่บ้านที่ราบชายทะเล หมู่บ้านที่มีภูมิประเทศเป็นเนินชัน ๆ ลง ๆ และหมู่บ้านที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นราบ แต่อยู่ห่างทะเล

ลักษณะภูมิประเทศ

1. ที่ราบชายทะเล

หมู่บ้านก้าวหน้า

ปากน้ำท่ากระจาย/

สุราษฎร์ธานี

ปากบางสะกอม/

สงขลา

หมู่บ้านล้าหลัง

สามช่องใต้/พังงา

เกาะเคี่ยม/ตรัง

ลักษณะภูมิประเทศ

หมู่บ้านก้าวหน้า
ปากกะพ้อ/ปัตตานี

หมู่บ้านลำหลัง

บางโหนด/
นครศรีธรรมราช
ทุ่งออง/พังงา
คลองเบ็ด/สงขลา

2. พื้นที่ราบแค่อยู่ห่าง
ทะเล

หลังเขาขุนพนม/
นครศรีธรรมราช
ทุ่งสาโรง/พัทลุง

บ่อนนูลูวา/ปัตตานี

คอนมวง/นครศรี-
ธรรมราช

ปากช่อง/นครศรี-
ธรรมราช

เขากลอย/สงขลา
วังหิน/ตรัง

ตลาดเก่า/นครศรี-
ธรรมราช

ทุ่งค่าย/ตรัง
ทุ่งอ่อนใจ/สุราษฎร์-
ธานี

หนองขนุน/สุราษฎร์ธานี
ปอเยาะ/ยะลา
เกาะแก้ว/สงขลา
โคกค้อแห้ง/ปัตตานี

3. พื้นที่เป็นที่เนิน
ชัน ๆ ลง ๆ

น้ำราด/สุราษฎร์ธานี

บ้านไร่ยาว/นครศรี-
ธรรมราช

บางทองนาใบ/พังงา

บ้านบางพงส์/นครศรี-
ธรรมราช

ปะแต/ยะลา

เขาเทพพิทักษ์/
สุราษฎร์ธานี

บางเนียง/พังงา

พรุโต๊ะคอน/ปัตตานี

ลักษณะสภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าวนี้ พบว่าร้อยละ 47 เป็นหมู่บ้านตั้งบนพื้นราบห่างทะเล สำหรับหมู่บ้านชายทะเลนั้น มี 4 หมู่บ้านที่อาชีพหลักเป็นการทำประมง แต่สำหรับหมู่บ้านที่เป็นเนินชัน ๆ ลง นั้น ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านลำห้วย

4.1.2 การตั้งบ้านเรือน

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนใน 30 หมู่บ้าน ที่สุ่มเลือกศึกษาสามารถแยกโดยจัดเป็นกลุ่มการตั้งบ้านเรือน 3 ประเภท คือการตั้งบ้านเรือนใกล้ชิดกันเป็นกระจุก (cluster) การตั้งบ้านเรือนเป็นแนวตามเส้นทางคมนาคม (line) และการตั้งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือบ้านเดี่ยว ๆ กระจายทั่วไป (scatter) ซึ่งลักษณะบ้านเรือนตามการแยกประเภทดังกล่าวในกลุ่มหมู่บ้านก้าวน้ำและหมู่บ้านลำห้วยมีดังนี้

<u>ลักษณะการตั้งบ้านเรือน</u>	<u>หมู่บ้านก้าวน้ำ</u>	<u>หมู่บ้านลำห้วย</u>
1. Cluster	ทุ่งสำโรง เขากลอย โคกคองแห้ง บางทองนาใน ปากน้ำท่ากระจาย ปากบางสะกอม	บางโหนด คลองเป็ด เกาะเคี่ยม สามช่องใต้ ทุ่งออง บ่อนลุ่ม
2. Line	หลังเขาขุนพนม คอนมวง วังหิน ปะแต บ่อเขาชะ หนองขนุน น้ำราด เกาะแก้ว ป่ากะพ้อ	บ้านตลาดเก่า ปากช่อง ทุ่งคาย

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนหมู่บ้านก้าวหน้าหมู่บ้านลำหลัง

3. Scatter

บ้านไร่ยาว

บางพวง

พรุโต๊ะคอน

บางเนียง

เขาเทพพิทักษ์

ทุ่งอ่อนใจ

สภาพการตั้งบ้านเรือนของหมู่บ้านที่ทำการศึกษานั้น พบว่าร้อยละ 40 มีการตั้ง บ้านเรือนแบบ cluster และแบบ line settlement และอีกร้อยละ 20% เป็นการตั้งบ้านเรือนแบบ scatter อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า มีเฉพาะกลุ่มหมู่บ้านลำหลังที่มีการตั้งบ้านเรือนแบบ scatter และส่วนใหญ่มีสภาพภูมิประเทศเป็นเนินชัน ๆ ลง ๆ

4.1.3 ครัวเรือนและประชากร

ตารางที่ 4.1 แสดงการกระจายของขนาดครัวเรือนในหมู่บ้านก้าวหน้า และหมู่บ้านลำหลัง ซึ่งพบว่าหมู่บ้านส่วนใหญ่ในกลุ่มหมู่บ้านลำหลังจะมีครัวเรือนจำนวนต่ำกว่า 100 ครัวเรือนต่อหนึ่งหมู่บ้าน ในขณะที่หมู่บ้านก้าวหน้าจะมีลักษณะในทางตรงกันข้าม คือ หมู่บ้านส่วนใหญ่มีจำนวนครัวเรือนมากกว่า 100 ครัวเรือนต่อหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.1 แสดงการกระจายของครัวเรือนแยกตามกลุ่มหมู่บ้าน

ขนาดครัวเรือน	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
ต่ำกว่า 50	0	6
51 - 100	2	4
101 - 200	10	4
201 - 300	3	1

ในด้านประชากร นั้น พบว่าส่วนใหญ่ของหมู่บ้านก้าวหน้ามีประชากรเกิน 500 คนต่อหมู่บ้านขึ้นไป ในขณะที่หมู่บ้านล้าหลังนั้น มีถึง 9 หมู่บ้านที่มีประชากรต่ำกว่า 500 คนต่อหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม มีอีกหลายหมู่บ้านในกลุ่มหมู่บ้านล้าหลังที่มีประชากรขนาดใหญ่

ตารางที่ 4.2 การกระจายของขนาดประชากรแยกตามกลุ่มหมู่บ้าน

ขนาดของประชากร	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
ต่ำกว่า 500	0	9
501 - 1000	12	3
1001 - 1500	3	1
1501 - 2000	0	1
2001 - 2500	0	0
มากกว่า 2501	0	1

4.1.4 ขนาดของพื้นที่หมู่บ้าน

ตารางที่ 4.3 เสนอการกระจายของขนาดพื้นที่หมู่บ้าน

พบว่าพื้นที่หมู่บ้านในกลุ่มหมู่บ้านลำหลังส่วนใหญ่มีขนาดเล็กกว่า 5,000 ไร่ และขนาดพื้นที่ของกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้าก็มีลักษณะคล้ายกัน

ตารางที่ 4.3 การกระจายของขนาดพื้นที่หมู่บ้านจำแนกตามกลุ่มหมู่บ้าน

ขนาดพื้นที่ (ไร่)	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านลำหลัง
ต่ำกว่า 1000	1	4
1001 - 3000	6	5
3001 - 5000	4	4
5001 - 8000	1	1
มากกว่า 8001	3	1

โดยสรุปแล้ว ลักษณะหมู่บ้านที่สุ่มเลือกมาศึกษาเป็นหมู่บ้านที่ตั้งตามลักษณะภูมิศาสตร์ 3 ลักษณะ โดยที่การตั้งบ้านเรือนในกลุ่มหมู่บ้านลำหลังแตกต่างจากหมู่บ้านก้าวหน้าอยู่บ้าง กล่าวคือร้อยละ 20 ของหมู่บ้านบ้านลำหลังที่การตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจาย สำหรับขนาดครัวเรือนต่อหมู่บ้านแล้วพบว่าหมู่บ้านลำหลังส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก อย่างไรก็ตาม ในแง่ขนาดประชากร พบว่าหมู่บ้านก้าวหน้ามีประชากรในขนาดใกล้เคียงกัน

4.2 สภาพและแนวโน้มของปัญหาทั้ง 5 กลุ่มปัญหา

4.2.1 สภาพและปัญหาของโครงการสร้างพื้นฐาน

จากการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์ผู้นำ และ

ราษฎรตามหมู่บ้านตัวอย่าง กล่าวได้ว่า โครงสร้างพื้นฐานที่มีผลกระทบต่ออย่างมากต่อการพัฒนาของหมู่บ้าน คือโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมซึ่ง ได้แก่ ถนน สะพานในส่วนนี้จะได้อธิบายถึงสภาพของหมู่บ้านในส่วนที่เกี่ยวกับความสะดวก การคมนาคม และการถือครองที่ดิน

4.2.1.1 การคมนาคม

ก. ที่ตั้งของหมู่บ้าน

จากการออกสำรวจพื้นที่พบว่าโดยทั่วไปที่ตั้งของหมู่บ้านก้าวน้ำ และหมู่บ้านลำหลัง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในแง่ของระยะทางจากอำเภอ กล่าวคือ ถึงแม้ว่าหมู่บ้านจะอยู่ไม่ไกลจากอำเภอ แต่ก็มีความลำหลังในบางปัจจัย หรือทุก ๆ ปัจจัยได้ ยกตัวอย่างเช่น กรณีของหมู่บ้านบือแนลวาคาบลหนองแรด จังหวัดปัตตานี ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอเพียง 7 กิโลเมตร แต่มีความยากจนในทุก ๆ ด้าน ในอีกด้านหนึ่งหมู่บ้านเซากลอย ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอถึง 22 กิโลเมตร แต่มีความก้าวน้ำในทุก ๆ ด้าน จึงอาจกล่าวได้ว่า ความสะดวกในการคมนาคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับระยะทางเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับสภาพของถนน และยานพาหนะ ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป รายละเอียดที่ตั้งของหมู่บ้านได้แสดงไว้ในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงจุดที่ตั้งของหมู่บ้านจากอำเภอ

ระยะทาง (กม.)	จำนวนหมู่บ้าน	
	ก้าวน้ำ	ลำหลัง
1 - 5	3	2
6 - 10	2	3
11 - 15	4	2
> 15	5	3

ช. ลักษณะของผิวจราจร

นอกจากระยะทางแล้ว ลักษณะของผิวจราจรของเส้นทางติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอ ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาได้ ยกตัวอย่างเช่น ถึงแม้ว่าหมู่บ้านแห่งหนึ่งจะตั้งอยู่ไม่ห่างจากอำเภอมากนักแต่สภาพผิวจราจรของทางไปหมู่บ้านเป็นผิวดิน ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทางเมื่อถนนเปียก โดยเฉพาะในฤดูฝน ซึ่งภาคใต้ทางฝั่งตะวันออกจะมีฝนตกปีละไม่ต่ำกว่า 8 เดือน การเดินทางที่ไม่สะดวกนี้ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เข้าไปให้บริการหรือเยี่ยมหมู่บ้านดังกล่าว ผลที่ตามมาคือราษฎรไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควรจะเป็นนอกจากนั้น การเดินทางที่ไม่สะดวกมีส่วนทำให้ราษฎรขาดความคล่องตัวในการเดินทาง (mobility) ซึ่งเป็นสาเหตุที่อาจทำให้ขาดความกระฉือรือล้น เพราะไม่ค่อยได้ติดต่อกับโลกภายนอก จากการสำรวจภาคสนามของคณะสำรวจ ได้พบว่าในหมู่บ้านประเภทนี้ จะมีความยากจนสูง และราษฎรแจ้งว่านาน ๆ จึงจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐมาพบปะคณะสำรวจซึ่งได้เดินทางในช่วงอาทิตย์แรกของเดือนพฤษภาคม ซึ่งเริ่มมีฝนตกก็ได้พบสภาพผิวจราจรของเส้นทางเข้าหมู่บ้านอยู่ในสภาพที่เลวคือเป็นหลุมเป็นบ่อลึกระหว่าง 10 - 20 เซนติเมตร, ลื่นมากและมีน้ำขัง รายละเอียดของลักษณะผิวจราจรได้แสดงไว้ในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนหมู่บ้านก้าวหน้า/ล้าหลังจำแนกตามประเภทของ
 ผีวจรจรและสภาพที่เป็นอยู่

ประเภทผีวจรจร	จำนวนหมู่บ้าน		สภาพของผีวจรจร	
	ก้าวหน้า	ล้าหลัง	ก้าวหน้า	ล้าหลัง
ลาดยางตลอดสาย	1	1	ดี	ดี
ลาดยาง + ลูกรัง	10	7	พอใช้ - ดี	พอใช้ - แย่มาก
ลาดยาง + ลูกรัง + ดินเดิม	1	1	พอใช้	แย่มาก
ลูกรังตลอดสาย	-	1	พอใช้	บางตอนแย่มาก
ลูกรัง + ดินเดิม	1	1	พอใช้	แย่มาก
ลาดยาง + ดินเดิม	1	1	พอใช้	แย่มาก

จากตาราง จะเห็นได้ว่าประเภทของผีวจรจรของเส้นทางที่
 เชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอ โดยทั่วไปจะคล้ายคลึงกัน สำหรับหมู่บ้านทั้ง
 สองประเภท แต่สภาพของผีวจรจรของเส้นทางไปสู่หมู่บ้านจะมีความแตก
 ต่างกันมาก กล่าวคือ สำหรับผีวจรจรที่เป็นลูกรังหรือดินเดิมซึ่งมักจะเป็น
 ดินคันนาสภาพของผิวดินที่เชื่อมระหว่างอำเภอกับหมู่บ้านก้าวหน้า จะอยู่ใน
 สภาพที่ใช้การได้ คือ บางแห่งเป็นหลุมบ่อ แต่ไม่ลำบากในการเดินทางด้วย
 ความเร็วระดับ 30 - 50 กิโลเมตร/ชั่วโมง สามารถทำได้ แต่สำหรับ
 สภาพของผิวดินที่เชื่อมอำเภอกับหมู่บ้านล้าหลัง บางเส้นทางจะอยู่ในสภาพ
 ที่แย่มาก เป็นหลุมบ่อลึก และสิ้น การเดินทางต้องจำกัดอยู่ที่ความเร็ว
 ช่าง 10 - 20 กิโลเมตร/ชั่วโมง

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้นำและผู้รู้ในหมู่บ้าน ทั้งในหมู่บ้าน ก้าวหน้าและล้ำหลัง ที่มีการคมนาคมสะดวก พบว่าสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ การเดินทางไปอำเภอสะดวกขึ้น มีดังต่อไปนี้

- มีถนนสภาพดี, เดินทางได้ตลอดปี
- เมื่อก่อนไม่มีถนน
- มีถนนลาดยาง ทำให้เดินทางสะดวก
- มีการซ่อมถนน ซึ่งเป็นหลุม-บ่อ
- มีการสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก
- มีรถมากขึ้น สะดวกขึ้น
- มีถนน มีรถเมลวิ่ง

แนวโน้มของจำนวนหมู่บ้านที่มีการคมนาคมสะดวกขึ้นในรอบ 4 ปี ที่ ผ่านมา ได้แสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงการเปลี่ยนแปลงของสภาวะเดินทางจากหมู่บ้าน ไปอำเภอ ปี 2527 - 2530

สภาวะ	จำนวนหมู่บ้านก้าวหน้า	จำนวนหมู่บ้านล้ำหลัง	หมายเหตุ
สะดวกขึ้น	9 (60)	9 (60)	
สะดวกน้อยลง	-	1* (7)	
เหมือนเดิม	6 (40)	5 (33)	
รวม	15 (100)	15 (100)	

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงร้อยละ

สำหรับหมู่บ้านที่ระบุว่ามีความสะดวกน้อยลงได้แก่ บ้านคลองเบ็ด อำเภอกระโนน สงขลา ซึ่งเดิมนั้นสามารถเดินทางไปอำเภอทางน้ำได้ แต่ ปัจจุบันไม่อาจใช้ได้ เพราะมีวัชพืชขึ้นหนาแน่น

การเดินทางออกสำรวจพื้นที่ของคณะวิจัย พบว่าหมู่บ้านที่เดินทางเข้าไปได้ด้วยความสะดวกสบายมาก จะเป็นหมู่บ้านที่มีความยากจนหรือล้าหลังเกือบทั้งหมด หมู่บ้านเหล่านี้ ได้แก่ :

- บ้านไร่ยาว ตำบลบางชัน กิ่งอำเภอบางชัน จังหวัดนครศรีธรรมราช
- บ้านบางโหนด ตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช 1/
- บ้านปากช่อง ตำบลทางพูน อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2/
- บ้านคลองเบ็ด ตำบลท่าบ่อน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา 3/
- บ้านพรุโต๊ะคอน ตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา 4/
- บ้านบือแนลัว ตำบลหนองแรด อำเภอชะงึ้ง จังหวัดปัตตานี
- บ้านน้ำราด ตำบลบ้านท่าเนียบ อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี 5/
- บ้านทุ่งอ่อง ตำบลบางจัน อำเภอกระบือ จังหวัดพังงา 6/

หมายเหตุ :

- 1/ การคมนาคมทางบกอยู่ในระดับที่เลวมาก ๆ
- 2/ คะแนนชี้วัดปี 29 แสดงการคมนาคมอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบัน ยังไม่ได้รับการแก้ไข
- 3/ คะแนนชี้วัดปี 29 แสดงการคมนาคม อยู่ในระดับดีมาก
- 4/ คะแนนชี้วัดปี 29 แสดงการคมนาคม อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบัน ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ดี ถึงแม้ว่าจะมีงบประมาณมาใช้ถมดินลูกรัง แต่ไม่ได้ผลดี
- 5/ เป็นหมู่บ้านที่ผลผลิตดี มีศักยภาพในการพัฒนาสูง แต่การคมนาคมแย่มาก ทำให้ไม่พัฒนาเท่าที่ควรเป็น
- 6/ การเดินทางก่อนหน้านี้ลำบากมาก เพราะเป็นทางดินเดิมตัดผ่านเนินเขา, ลื่นมากเมื่อเปียก แต่ปัจจุบันเส้นทางนี้กำลังได้รับการพัฒนา เพื่อไปสู่แหล่งท่องเที่ยว

ค. ยานพาหนะและระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง

ปัจจัยสำคัญที่ควบคุมกับถนนคือ ยานพาหนะถ้ามีถนนแต่ขาดแคลนยานพาหนะ การเดินทางก็จะเป็นไปด้วยความยากลำบาก และใช้เวลานานเพราะฉะนั้น ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง และจำนวนเที่ยวของยานพาหนะที่วิ่งประจำสามารถ ที่จะบอกระดับของการคมนาคมของหมู่บ้านนั้น ๆ ได้ การใช้เวลาสำหรับการเดินทางจะบ่งบอกถึงระยะทางที่ห่างไกลและหรือสภาพผิวการจราจรที่ลำบากแก่การเดินทาง นอกจากนั้นสภาพผิวจราจรที่ไม่ดี จะมีส่วนสำคัญต่อจำนวนเที่ยวที่วิ่งด้วย ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุที่เจ้าของยานพาหนะอาจจำกัดจำนวนเที่ยว เพราะเป็นห่วงสภาพของรถที่จะเสื่อมอย่างรวดเร็วเมื่อวิ่งบนผิวดังกล่าว หรือว่าจำนวนรถที่เข้ามาวิ่งประจำเส้นทางอาจมีน้อย เพราะเจ้าของรถไม่ต้องการนำมาวิ่ง เพราะเหตุผลเดียวกันตารางที่ 4.7 และ 4.8 แสดงการเดินทางจากหมู่บ้านไปอำเภอ, จำนวนตามระยะเวลาในการเดินทางและชนิดของยานพาหนะ จากการเปรียบเทียบทั้งสองตาราง พบว่าในกลุ่มหมู่บ้านก้าวน้ำ มีหมู่บ้านที่มีรถบัสโดยสารประจำทางวิ่งในจำนวนมากกว่า 2 เที่ยวต่อวัน ถึง 3 หมู่ และกลุ่มหมู่บ้านลำหลังมีอยู่เพียง 1 หมู่ สำหรับรถสองแถวโดยสารประจำทาง ในกลุ่มหมู่บ้านก้าวน้ำ พบว่ามีรถประเภทนี้ ซึ่งวิ่งมากกว่า 2 เที่ยว/วัน ใน 5 หมู่บ้าน เปรียบเทียบกับ 3 หมู่บ้านในกลุ่มหมู่บ้านลำหลัง รายละเอียดอื่น ๆ คุ้ได้จากตารางนอกจากนี้แล้ว จากตารางทั้งสองยังพบว่า เมื่อจำแนกตามประเภทยานพาหนะการเดินทางในกลุ่มหมู่บ้านก้าวน้ำจะใช้เวลาน้อยกว่า การเดินทางของกลุ่มหมู่บ้านลำหลัง กล่าวคือในกลุ่มหมู่บ้านก้าวน้ำมี จำนวน 10 หมู่ ที่ใช้เวลาเดินทางไปอำเภอไม่เกิน 15 นาที ในขณะที่ในหมู่บ้านลำหลัง มีอยู่เพียง 3 หมู่ และการเดินทางที่ใช้เวลามากกว่า 30 นาที จะมีอยู่เพียง 1 หมู่ ในกลุ่มหมู่บ้านก้าวน้ำ เปรียบเทียบกับ 6 หมู่ ในกลุ่มหมู่บ้านลำหลัง

4.2.1.2 การถือครองที่ดิน

ก. กรรมสิทธิ์ในที่ดิน

เนื่องจากที่ดินเป็นหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการผลิตสภาวะการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน สามารถที่จะชี้ให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านได้ในระดับหนึ่ง แต่จากการสำรวจจำนวนครัวเรือน ซึ่งไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองพบว่า ทั้งในกลุ่มหมู่บ้านที่ก้าวหน้าและที่ล้าหลังมีลักษณะการถือครองที่ดินที่ไม่แตกต่างกันนัก กล่าวคือ ในกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้ามีอยู่ 10 หมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือนน้อยกว่าครึ่งหนึ่ง ซึ่งไม่มีที่ดินทำกิน และมีอยู่ 2 หมู่บ้าน ที่มีครัวเรือนมากกว่าครึ่งหนึ่งที่ไม่มีที่ดินทำกิน และอีก 3 หมู่บ้าน ไม่มีปัญหา ส่วนในกลุ่มหมู่บ้านล้าหลัง มี 11 หมู่ ที่มีครัวเรือนน้อยกว่าครึ่งไม่มีที่ดินทำกิน

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่การเดินทางไปอำเภอจันทคามตามระยะเวลาเดินทาง และชนิดของยานพาหนะในกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้า

ระยะเวลา ในการเดินทาง (นาที)	รถบัสโดยสาร			รถสองแถว			รถมอเตอร์ ไซด์	อื่น ๆ
	วันละ หนึ่ง เที่ยว	วันละ หนึ่ง เที่ยว	มากกว่า สอง เที่ยว	วันละ หนึ่ง เที่ยว	วันละ หนึ่ง เที่ยว	มากกว่า สอง เที่ยว		
0 - 15	1		1	1	1	2	5	
15 - 30			2		3	2	4	1
มากกว่า 30						1		

ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่การเดินทางไปอำเภอ จำแนกตามระยะเวลาเดินทาง และชนิดของพาหนะ ในหมู่บ้านล้าหลัง

ระยะเวลาในการเดินทาง (นาที)	รถบัสโดยสารประจำทาง			รถสองแถว			รถมอเตอร์ไซด์	อื่นๆ
	วันละหนึ่งเที่ยว	วันละสองเที่ยว	มากกว่าสองเที่ยว	วันละหนึ่งเที่ยว	วันละสองเที่ยว	มากกว่าสองเที่ยว		
0 - 15			1			2		
15 - 30			1	1	2		3	
มากกว่า 30					1		4	

ตารางที่ 4.9 สภาพการถือครองที่ดินของหมู่บ้านก้าวหน้า

จำนวนครัวเรือน คือ 1 หมู่บ้าน	จำนวนหมู่บ้าน ไม่มีที่ดินกิน	แก้ปัญหาโดยวิธีการ		อื่นๆ
		เช่าที่ดินทำกิน	บุกรุกป่าสงวน	
น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง	10 (67)	6	2	2
เท่ากับครึ่งหนึ่ง	-	-	-	-
มากกว่าครึ่งหนึ่ง	2 (13)	-	2	-
ไม่มีปัญหา	3 (20)	-	-	-
รวม	15 (100)	6	4	2

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงร้อยละ

ตารางที่ 4.10 แสดงสภาพการถือครองที่ดินของหมู่บ้านลำหลัง

จำนวนครัวเรือน ต่อ 1 หมู่บ้าน	จำนวนหมู่บ้าน ไม่มีที่ทากิน	แก้ปัญหาโดยวิธีการ		อื่น ๆ
		เช่าที่ทากิน	บุกรุกป่าสงวน	
น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง	11 (14)	7	1	3
เท่ากับครึ่งหนึ่ง	-	-	-	-
มากกว่าครึ่งหนึ่ง	2 (13)	-	2	-
ไม่มีปัญหา	2 (13)	-	-	-
รวม	15 (100)	7	3	3

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงร้อยละ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดถึงจำนวนครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทากินในแต่ละหมู่บ้าน พบว่าในจำนวน 21 หมู่บ้าน มีอยู่ร้อยละ 71 ที่มีจำนวนครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทากินน้อยกว่า 20 ครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน กล่าวอีกประการหนึ่ง มีหมู่บ้านเป็นจำนวนน้อยที่มีครัวเรือนไม่มีที่ดินทากินสูงกว่า 20 ครัวเรือนต่อหนึ่งหมู่บ้าน และเมื่อคิดสัดส่วนครัวเรือนไร้ที่ทากิน พบว่ามีรวมทั้งสิ้น 272 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านที่สุ่มเลือกศึกษา

ข. สาเหตุของการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

จากการสำรวจพบว่าสาเหตุหรือปัจจัยของการไม่มีที่ดินเป็นของตนเองมีความคล้ายกัน ทั้งหมู่บ้านก้าวหน้าและลำหลัง จากคำตอบที่ได้พอที่สรุปได้ว่า การขายที่ดินไปเพื่อเอาเงินมาใช้หนี้เป็นสาเหตุใหญ่ของหมู่บ้านก้าวหน้าและการที่ย้ายมาจากถิ่นอื่น เป็นสาเหตุใหญ่ของหมู่บ้านลำหลังรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงปัจจัยหรือสาเหตุของการไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง

ปัจจัย/สาเหตุ	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านลำหลัง
พ่อแม่ไม่ได้สรรที่ไว้	2 (17)	2 (18)
ย้ายมาจากที่อื่น	2 (17)	4 (36)
ขายเอาเงินมาใช้หนี้	4 (33)	1 (9)
เป็นที่ราชพัสดุ	1 (8)	-
ที่ดินแพง	1 (8)	-
ไม่มีเงินทุน	2 (17)	-
สูญเสียที่ดิน	-	1 (9)
ไม่ต้องอาศัยที่ทำกิน	-	2 (18)
ไม่มีที่จะซื้อ	-	1 (9)
รวม	12 (100)	11 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงร้อยละ

ค. แนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงจำนวนครัวเรือนที่ไม่มี
ที่ดินทำกิน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน พบว่าในระหว่างปี
2527 - 2530 จำนวนครัวเรือน ซึ่งไม่มีที่ดินทำกินมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ดังแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 แสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของจำนวนครัวเรือน
ที่ไม่มีที่ดินทำกินในช่วงระหว่างปี 2527 - 2529

แนวโน้ม	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
เพิ่มมากขึ้น	2	4
เท่าเดิม	8	9
ลดน้อยลง	2	-
ไม่ระบุ	3	2
รวม	15	15

จากตารางจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านตัวอย่าง, ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ในหมู่บ้านล้าหลัง มี 4 หมู่บ้าน ที่แนวโน้มของการไม่มีที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงถึงสภาพการทะลักไหลที่ลำบากขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตว่า ปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา นั้น ในหมู่บ้านส่วนใหญ่ของกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้า และหมู่บ้านล้าหลัง ต่างก็ไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

4.2.2 ปัญหาการผลิต รายได้ และการมีงานทำ

4.2.2.1 การผลิต

(1) ประเภทของการผลิต

จากตารางที่ 4.13 ประเภทของการผลิตที่เป็นรายได้หลักของประชากรในหมู่บ้านก้าวหน้าและลำหลังในลำดับที่ 1 และในลำดับที่ 2 ส่วนใหญ่จะเป็นการเพาะปลูกพืชและการรับจ้างตามลำดับ ส่วนหมู่บ้านที่อยู่ริมฝั่งทะเลจะมีอาชีพทำการประมงเป็นหลัก และมีหมู่บ้านก้าวหน้าที่มีรายได้จากการอุตสาหกรรมเป็นหลัก 2 หมู่บ้าน ความคิดเห็นรวมในการจัดลำดับประเภทของการผลิต ที่ทำรายได้อันดับสองแต่มิฉะนั้นน้อยกว่าการรับจ้างก็มี เรื่องการปลูกพืช การค้าขาย (โดยเฉพาะในกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้า) และการเลี้ยงสัตว์

ตารางที่ 4.13 แสดงลำดับความสำคัญ (1 - 5) ของรายได้ต่าง ๆ ของหมู่บ้านหลังจากหักค่าใช้จ่ายในช่วง 4 ปี เปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านก้าวหน้าและลำหลัง

แหล่งรายได้	1		2		3		4		5	
	ก้าวหน้า	ลำหลัง	ก้าวหน้า	ลำหลัง	ก้าวหน้า	ลำหลัง	ก้าวหน้า	ลำหลัง	ก้าวหน้า	ลำหลัง
ปลูกพืช	11	14	3	1	-	-	-	-	-	-
เลี้ยงสัตว์	-	-	2	2	3	3	-	1	-	-
รับจ้าง	-	1	7	7	5	1	1	-	-	-
ทำการประมง	2	1	-	2	-	1	-	-	-	-
ค้าขาย	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-
อุตสาหกรรม	2	-	-	1	-	2	-	1	-	-

เมื่อพิจารณาการผลิตของหมู่บ้านเป็นรายหมู่บ้านทั้ง 2 กลุ่ม จะได้ภาพการผลิตดังเสนอไว้ในตารางที่ 4.14 ซึ่งชี้ให้เห็นชัดเจนว่าพืชหลักของหมู่บ้านได้แก่ ยางพารา โดยมีการทำนาแทรกอยู่ทั่ว ๆ ไป

ตารางที่ 4.14 แสดงการผลิตหลักรายหมู่บ้านทั้ง 2

หมู่บ้านก้าวหน้า		หมู่บ้านล้าหลัง	
ชื่อบ้าน	การผลิตหลัก	ชื่อบ้าน	การผลิตหลัก
เซากลอย	ยาง นา	ไร่ยาว	ยาง
วังหิน	ยาง นา	บางพงศ์	ยาง นา
เกาะแก้ว	ยาง นา ไม้ผล	พรุโต๊ะคอน	ยาง นา
น้ำราด	ยาง ไม้ผล นา	ทุ่งค่าย	ยาง นา
ปะแต	ยาง ไม้ผล	เขาเทพพิทักษ์	ยาง ไม้ผล
บ่อเยาะ	ยาง นา	บางเนียง	ยาง
บางทองนาใน	ยาง ไม้ผล	บางโหนด	นา
คอนม่วง	นา ไม้ผล	ปากช่อง	นา
ทุ่งสำโรง	นา ยาง เลี้ยงสัตว์	คลองเบ็ด	นา ตาลโตนด
โคกค้อแห้ง	นา ตาลโตนด	บือแนลัว	นา ตาลโตนด
หนองขนุน	นา ตาลโตนด	ทุ่งอ่อนใจ	นา ตาลโตนด
บ่อกะพ้อ	นา ตาลโตนด	ทุ่งออง	นา ยาง
หลังเขาขุนพนม	ผลไม้ ยาง	ตลาดเก่า	ผลไม้ ยาง
ปากบางสะกอม	ประมง ยาง	สามช่องใต้	ประมง ยาง
ปากน้ำท่ากระจาย	ประมง	เกาะเคี่ยม	ประมง

ดังนั้นประเภทของการผลิตไม่ว่า ในหมู่บ้านก้าวหน้าและล้าหลังนั้น จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน นอกจากกรณีพิเศษจะมีประเภทการผลิต ที่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ในกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้า กรณีการแยกประเภทของการผลิตจะชี้เฉพาะกิจกรรมหลักที่เป็นแหล่งของรายได้ของประชากรในภูมิภาค แต่ไม่อาจจะชี้วัดระดับความก้าวหน้าหรือล้าหลังของหมู่บ้านได้มากนักจึงจำเป็นต้องศึกษาในรายละเอียดของแต่ละประเภทการผลิตหลัก ๆ ดังกล่าวต่อไป

(2) กิจกรรมการเพาะปลูกพืช

การเพาะปลูกพืชเป็นกิจกรรม ที่เป็นแหล่งรายได้หลักของประชากรในภาคใต้ แต่พืชที่ปลูกนั้นมีเพียงไม่กี่ชนิดคง ได้กล่าวมาแล้ว ชนิดของพืชที่ปลูกและกิจกรรมการปลูกพืชต่าง ๆ ของเกษตรกร ขึ้นอยู่กับศักยภาพของสภาพแวดล้อมและของตัวเกษตรกรเอง ในรายละเอียดของกิจกรรมเหล่านี้อาจจะ เป็นตัวการสำคัญที่จะมีผลกระทบต่อการพัฒนา ของหมู่บ้านได้

ตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นถึงความมากน้อยของขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกระดับต่าง ๆ ที่หมู่บ้านก้าวหน้าและล้าหลังมีกิจกรรมการเพาะปลูกในระหว่างปี 2527 และ 2530 ขนาดของพื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่ จะมีกิจกรรมปลูกพืชหลายชนิดมากที่สุด และพบว่าในหมู่บ้านที่ก้าวหน้า จะมีกิจกรรมปลูกพืชมากชนิดมากกว่ากลุ่มล้าหลัง พื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ขึ้นไป (6 - 20 ไร่) ส่วนใหญ่จะใช้ในการปลูกข้าว ยางพาราและจะพบว่าในกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้าจะมีการปลูกไม้ยืนต้น และทำสวนผัก/พืชไร่อายุสั้นเพิ่มด้วยในพื้นที่ขนาดใหญ่มากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป เป็นที่น่าสังเกตก็คือกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้าจะใช้พื้นที่ในการทำสวนยางพารา ส่วนกลุ่มหมู่บ้านล้าหลังจะใช้ในการทำนา สภาพของการเปลี่ยนแปลงในเรื่อง การเพาะปลูกนั้นค่อนข้างจะคงตัวในหมู่บ้านทั้งสองกลุ่มจึงอาจจะสรุปได้ว่าขนาดของพื้นที่ขนาดเล็กและขนาดกลางของหมู่บ้านก้าวหน้ามีกิจกรรมการปลูกพืชหลายชนิดมากกว่าหมู่บ้านล้าหลัง และพื้นที่ขนาดใหญ่ (20 ไร่ขึ้นไป) หมู่บ้านก้าวหน้าจะปลูกยางพารา ส่วนหมู่บ้านล้าหลังจะทำนา

ตารางที่ 4.15 แสดงการเปรียบเทียบกิจกรรมการปลูกพืชในพื้นที่ขนาดต่าง ๆ ระหว่างหมู่บ้านก้าวน้ำ และหมู่บ้านลำหลัง

ขนาดของพื้นที่ (ไร่)	ข้าว		ยางพารา		สวนผัก/พืชไร่อายุสั้น		สวนผลไม้		ไม้ยืนต้น			
	ก้าวน้ำ		ลำหลัง		ก้าวน้ำ		ลำหลัง		ก้าวน้ำ		ลำหลัง	
	27	30	27	30	27	30	27	30	27	30	27	30
< 1	-	-	-	-	2	2	1	1	-	-	1	1
1 - 5	4	4	1	1	4	4	3	2	-	-	3	4
6 - 10	3	4	3	2	1	1	-	1	-	-	2	2
11 - 20	2	2	1	2	1	1	-	-	-	-	1	1
21 - 50	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
> 50	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	9	10	7	7	8	8	4	4	5	5	7	8
											1	1

(3) สภาพปัจจัยการผลิต

การใช้ปัจจัยการผลิตบางประการ ในการเพาะปลูกพืชพบว่า เกษตรกรในหมู่บ้านก้าวหน้าและล้ำหลังรู้จักใช้เทคโนโลยีการเกษตรแบบใหม่เพิ่มขึ้นเป็นส่วนใหญ่ (ตารางที่ 4.16) แต่มีข้อที่น่าสังเกตอยู่หลายประการคือ ในกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้ามีการใช้แรงงานสัตว์ในการทำการเกษตรเพิ่มขึ้นหนึ่งราย มีการยอมรับพันธุ์ข้าวส่งเสริมค่า และมีจำนวนหมู่บ้านที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชลดลง จึงเป็นไปได้ว่าระดับความก้าวหน้าของหมู่บ้านจะพิจารณาจากระดับการใช้เทคโนโลยีแบบใหม่ไม่เพียงพอ และอาจจะไม่ถูกต้องซึ่งในเรื่องเหล่านี้จะได้มีการวิเคราะห์ในรายละเอียดในหัวข้อ 4.4 ต่อไป

ตารางที่ 4.16 แสดงปริมาณเพิ่มขึ้นหรือลดลงของปัจจัยการผลิตบางอย่างระหว่างปี 2527 และ 2530 โดยเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านก้าวหน้าและล้ำหลัง

สภาพการใช้ปัจจัยการผลิต	หมู่บ้านก้าวหน้า			หมู่บ้านล้ำหลัง		
	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	ลดลง
ใช้แรงงานสัตว์	1	-	-	-	-	-
ใช้เครื่องจักรกล	13	-	-	11	-	-
ใช้ยางพันธุ์ส่งเสริม	11	1	-	8	-	-
ใช้ข้าวพันธุ์ส่งเสริม	3	8*	1	4	4*	-
ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	7	2	4	9	2	-

* ส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์พื้นเมือง

(หมายเหตุ หมู่บ้านหนึ่งตอบได้มากกว่า 1 อย่าง)

(4) วิธีการขายผลผลิต

วิธีการขายผลผลิตของแต่ละหมู่บ้านส่วนใหญ่จะนำผลผลิตไปขายที่ตลาดนอกหมู่บ้าน ซึ่งมีปริมาณใกล้เคียงกันที่มีพ่อค้าภายนอกมารับซื้อ (ตารางที่ 4.17) แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของผลผลิต เช่น ถ้าเป็นยาง จะนำไปขายนอกหมู่บ้าน ถ้าเป็นผลผลิตจากทะเลจะมีพ่อค้ามารับซื้อในหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่เป็นต้น อย่างไรก็ตามจะพบว่าหมู่บ้านก้าวหน้าชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันขายผลผลิตในขณะที่หมู่บ้านล้าหลังจะไม่พบกรณีเช่นนี้

ตารางที่ 4.17 วิธีการขายผลผลิตส่วนใหญ่ของครัวเรือนเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านก้าวหน้าและล้าหลัง

วิธีการ	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
นำไปขายที่ตลาดนอกหมู่บ้าน	8	9
มีพ่อค้าภายนอกมารับซื้อ	5	7
รับซื้อโดยพ่อค้าในหมู่บ้าน	1	-
รวมกลุ่มกันขาย	3	-

(หมายเหตุ หมู่บ้านหนึ่งตอบได้มากกว่า 1 วิธี)

(5) สภาพปัญหาของการผลิตทางการเกษตร

ผลิตผลทางการเกษตรมาจากการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์บกและกิจกรรมเกี่ยวกับสัตว์น้ำ ปัญหาที่พบเป็นภาพรวมที่ค่อนข้างจะชัดเจนในการปลูกพืชคือปัญหาการขาดแคลนน้ำและโรคระบาด (ตารางที่ 4.18) การเลี้ยงสัตว์จะมีปัญหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับโรคระบาด นอกนั้นก็มีการโจรผู้ร้าย สัตว์เบียด และราคาไม่เหมาะสม ส่วนในเรื่องของสัตว์น้ำนั้นสามารถจะแยกประเด็นปัญหาในกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้าและล้าหลังอย่างเห็นเด่นชัด กล่าวคือในกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้าจะพบว่ามีปัญหาหนักในเรื่องทุนไม่เพียงพอขาดแคลนน้ำ และไม่มีตลาดรับซื้อในขณะที่กลุ่มหมู่บ้านล้าหลังจะมีปัญหาหนักใน

เรื่อง เครื่องมือไม่เหมาะสม ปริมาณสัตว์น้ำที่ลดลงและมีปัญหาอื่น ๆ ทางด้านโรคระบาดและการไม่มีลูกพันธุ์ กรณีความแตกต่างระหว่างกลุ่มหมู่บ้านทั้งสองในเรื่องนี้อาจจะเป็นไปได้ว่าสาเหตุมาจากพื้นฐานเศรษฐกิจ ที่จะกำหนดศักยภาพของการผลิตที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.18 แสดงการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการผลิตทางการเกษตรระหว่างหมู่บ้านก้าวหน้าและล้าหลัง

สภาพปัญหา	หมู่บ้านก้าวหน้า			หมู่บ้านล้าหลัง		
	พืช	สัตว์บก	สัตว์น้ำ	พืช	สัตว์บก	สัตว์น้ำ
ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	1	-	-	1	-	-
ขาดแคลนน้ำ	10	-	1	7	-	-
แรงงานไม่เพียงพอ	2	-	-	1	-	-
ทุนไม่เพียงพอ	3	-	2	3	-	-
ไม่มีตลาดรับซื้อ	-	-	1	-	-	-
ราคาไม่เหมาะสม	-	1	-	-	-	-
เกษตรกรไม่รู้วิธีการ	1	-	-	1	-	-
พันธุ์ไม่ดี	1	-	-	1	-	-
โรคระบาด	10	4	-	10	2	1
สัตว์ป่วย	1	-	-	3	2	-
เครื่องมือไม่เหมาะสม	1	-	-	-	-	2
ไม่มีลูกพันธุ์	-	-	-	-	-	1
สัตว์น้ำลดลง	-	-	-	-	-	2
โจรผู้ร้าย	-	1	-	-	1	-

(หมายเหตุ หมู่บ้านหนึ่งตอบได้มากกว่า 1 อย่าง)

สรุปปัญหาของผลผลิตในภาพรวมของภาคใต้ จะพบว่าแหล่งรายได้ของประชากรส่วนใหญ่จะมาจากการปลูกพืชและการรับจ้าง สำหรับหมู่บ้านที่อยู่ริมชายฝั่งทะเล ก็มักจะประกอบอาชีพการประมง เป็นรายได้หลัก อุตสาหกรรมในครัวเรือนที่สามารถเป็นรายได้หลักของหมู่บ้าน ที่พบจากการศึกษานี้ก็คือการทำน้ำตาลโตนด, ปัญหาที่พบในการเพาะปลูกพืชคือปัญหาการเป็นโรคระบาดและขาดแคลนน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านทั่วไป การเลี้ยงสัตว์จะพบปัญหาการเป็นโรคระบาดเช่นเดียวกัน ส่วนการประมงนั้นเรื่องทุน การตลาด การขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นประ เภทหลักในหมู่บ้านก้าวหน้า และเรื่องเครื่องมือไม่เหมาะสม ปริมาณสัตว์น้ำลดลงจะเป็นปัญหาหลักในหมู่บ้านลำหลัง มีข้อมูลที่น่าสนใจประการหนึ่ง ก็คือหมู่บ้านที่จัดว่าเป็นหมู่บ้านก้าวหน้า จะมีโครงการฝึกอบรมส่งเสริมการเกษตรมากกว่าหมู่บ้านที่ลำหลัง ในประเด็นของการเปลี่ยนแปลงทางด้านผลผลิตของหมู่บ้าน ระหว่างปี 2527 และ 2530 นั้นในการมองภาพรวมนี้ไม่อาจจะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการวิเคราะห์ในรายละเอียดในบทต่อไปคงจะได้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

4.2.2.2 การทำการเกษตรในฤดูแล้ง

แหล่งรายได้เสริมนอกจากการผลิตหลักของชาวชนบท คือ การเกษตรในฤดูแล้ง อันได้แก่ การทำนาครั้งที่ 2 การปลูกพืชไร่ระยะสั้นและการปลูกพืชผักสวนครัว อย่างไรก็ตาม การเกษตรในฤดูแล้งจะมีความสัมพันธ์กับความพอเพียงของแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่นั้นค่อนข้างมากตารางที่ 4.19 เสนอแนวโน้มการทำการเกษตรในฤดูแล้งระหว่างปี 2527 ถึงปี 2530

ตารางที่ 4.19 จำนวนหมู่บ้านที่ระบุแนวโน้มของการทำการเกษตรในฤดูแล้ง 2527 - 2530

แนวโน้ม	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
มากขึ้น	6	4
เท่าเดิม	6	2
น้อยลง	1	2
ไม่แน่นอน	1	1
ไม่มีการทำการเกษตรหรือไม่สามารถระบุ	1	6

จะพบว่าหมู่บ้านก้าวหน้ามีแนวโน้มของการทำการเกษตรในฤดูแล้งอยู่ในสภาพคงตัว หรือเพิ่มมากขึ้น มากกว่าที่พบในหมู่บ้านล้าหลัง อย่างไรก็ตามความเป็นที่น่าสังเกตว่า มี 6 หมู่บ้านล้าหลัง ที่ระบุว่าไม่มีการทำการเกษตรในฤดูแล้งหรือไม่สามารถระบุแนวโน้มในรอบ 4 ปี ที่แล้วได้

(1) ชนิดของพืชที่ปลูกในฤดูแล้ง

พืชที่ปลูกในฤดูแล้งในหมู่บ้านทั้ง 2 กลุ่ม มีทั้งพืชไร่ ไร่ระยะสั้นและพืชผักสวนครัว ตารางที่ 4.20 แสดงชนิดของพืชที่นิยมปลูกในฤดูแล้ง

ตารางที่ 4.20 จำนวนหมู่บ้านที่ทำการปลูกพืชในฤดูแล้งจำแนกตามชนิดของพืชที่ปลูก

ชนิดของพืช	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
พืชไร่ระยะสั้น		
ถั่วเขียว	3	2
ข้าวโพด	1	2
ถั่วลิสง	1	-
มันสำปะหลัง	-	1
มันเทศ	2	-
พืชผักสวนครัว		
ถั่วฝักยาว	2	2
แตงกวา	3	1
พริกเขียว	1	1
พริก	-	3
แตงโม	1	-
มะเขือ	1	-
ไม้กระบุงชนิด	4	-
ข้าว	1	-
ไม่ทำการผลิต	2	9

หมายเหตุ : หมู่บ้านหนึ่ง ๆ ตอบได้มากกว่า 1 ชนิด

จะ เห็นได้ว่าหมู่บ้านก้าวน้ำมีการปลูกพืชมากกว่าหมู่บ้านลำหลัง และมีจำนวนการผลิตที่มากกว่าจากตัวอย่างหมู่บ้านที่ทำการศึกษามีเพียงหมู่บ้านเดียวที่ทานาบรัง ซึ่งจัดอยู่ในหมู่บ้านก้าวน้ำ

(2) ปัญหาของการทำการเกษตรในฤดูแล้ง

เมื่อสอบถามถึง ปัญหาของการทำการเกษตรฤดูแล้ง พบว่าปัญหาหลักคือปัญหาการขาดน้ำ ซึ่งมี 8 หมู่บ้าน ในกลุ่มหมู่บ้านก้าวน้ำที่ระบุปัญหานี้ และหมู่บ้านลำหลังมี 4 หมู่ ที่ระบุว่าเป็นปัญหา ปัญหาที่รองลงมาคือปัญหาโรคพืช ซึ่งมี 3 หมู่บ้านในกลุ่มก้าวน้ำและ 2 หมู่บ้านในกลุ่มลำหลัง ระบุถึงปัญหานี้ ยังมีอีก 2 หมู่บ้านในกลุ่มก้าวน้ำที่ระบุว่าการรบกวนของสัตว์แทะ และแมลงเป็นปัญหาของหมู่บ้านด้วย นอกจากนี้มีหนึ่งหมู่บ้านในกลุ่มลำหลังที่ระบุว่าการที่ฝนตกไม่ตรงช่วงคือในช่วงที่พืชไม่ต้องการฝน แต่ฝนกลับตกลงมากกลายเป็นปัญหาของการทำการเกษตรฤดูแล้งไป ทั้งนี้เพราะทำให้พืชเสียหายได้

ปัญหาการทำการเกษตรในฤดูแล้งจึงขึ้นอยู่กับพื้นที่ ที่สามารถจะมีน้ำในช่วงฤดูแล้งหรือไม่ จะ เห็นได้ว่าเกษตรกรจะปลูกพืชไร่อายุสั้นเท่านั้น เรื่องที่จะได้ติดตามต่อไปว่าเมื่อมีการพัฒนาในเรื่องแหล่งน้ำแล้วเกษตรกรจะทำการเพาะปลูกในฤดูแล้งมากขึ้นหรือไม่ ส่วนปัญหาเรื่องโรคและแมลงโดยปกติแล้วจะรุนแรงมากยิ่งขึ้นเมื่อมีการปลูกพืชชนิดนั้น ๆ นอกฤดูกาลซึ่งมีการปลูกพืชนั้นอยู่ในปริมาณที่น้อย

4.2.2.3 อัตราค่าจ้างและการจ้างแรงงาน

อัตราค่าจ้างแรงงานที่กำหนดโดยรัฐบาลเป็นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นสิ่งที่เราสามารถนำมาใช้เปรียบเทียบเพื่อดูสภาพการจ้างงานในหมู่บ้านชนบทได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพการจ้างแรงงานที่เป็นจริงในหมู่บ้านส่วนใหญ่ของภาคใต้นั้นมิใช่การจ้างแรงงานเป็นรายวัน แต่ส่วนมาการ

จ้างงานในภาคเกษตรจะมีลักษณะการแบ่งผลผลิตกับเจ้าของที่ดิน หรือเจ้าของสวน ตัวอย่างเช่น การกรีดยาง ซึ่งมีประเพณีแบ่งครึ่ง หรือไม่ก็ใช้การแบ่งให้เจ้าของสวน 6 ส่วน คนกรีดยาง 4 ส่วน หรือเช่น การทำน้ำตาลโตนด ก็ใช้วิธีหักให้เจ้าของต้นตาลในอัตรา ต้นตาล 40 ต้น หักให้เป็นน้ำตาล 2 ปีบ หรือการจ่ายค่าแรงคนงานทำงานในเรือประมง จะคิดอัตรา เช่นหักให้คนงาน 100 บาท ต่อมูลค่าสัตว์น้ำ 1 หมื่นบาท เป็นต้น ดังนั้น อัตราค่าจ้างแรงงานที่จะเสนอต่อไปนี้ ในบางหมู่บ้านได้จากการให้กลุ่มผู้นำแปลงการจ่ายค่าจ้างตามที่เคยปฏิบัติกันมาเป็นอัตราค่าจ้างต่อวัน

ตารางที่ 4.21 เสนออัตราค่าจ้างแรงงานทั้งในภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตร โดยเปรียบเทียบกับค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำที่ประกาศใช้ในปี 2530 ทั้งนี้มีจังหวัดพังงาเพียงจังหวัดเดียวที่มีค่าแรงขั้นต่ำเท่ากับ 73 บาทต่อวัน จังหวัดอื่น ๆ มีค่าแรงงานขั้นต่ำเท่ากับ 61 บาทต่อวัน

ตารางที่ 4.21 แสดงการเปรียบเทียบอัตราค่าจ้างแรงงานในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตร จำแนกตามภาคและประเภทหมู่บ้าน

อัตราค่าจ้าง	หมู่บ้านก้าวหน้า				หมู่บ้านล้าหลัง			
	ในภาคเกษตร		นอกภาคเกษตร		ในภาคเกษตร		นอกภาคเกษตร	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ	5	5	1	3	7	6	2	5
สูงกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ	8	8	7	2	5	3	7	3

หมายเหตุ : มี 2 หมู่บ้านในกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้า และ 3 หมู่บ้าน ในกลุ่มหมู่บ้านล้าหลังที่ไม่สามารถระบุอัตราค่าจ้างได้

จากตารางที่ 4.22 พบว่าอัตราค่าจ้างแรงงานในภาคเกษตรหมู่บ้านก้าวหน้าส่วนใหญ่ จะมีอัตราสูงกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดทั้ง 2 ภาค ในทางตรงกันข้าม อัตราค่าจ้างในหมู่บ้านล้าหลังกลับต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัด

สำหรับการจ้างแรงงานนอกภาคเกษตรนั้น มีแบบแผนคล้ายคลึงกันใน 2 กลุ่มหมู่บ้าน กล่าวคืออัตราค่าจ้างในเพศชายจะสูงกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดในขณะที่ค่าจ้างแรงงานผู้หญิงนั้น ส่วนใหญ่จะต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

ในส่วนแนวโน้มของอัตราค่าจ้างในระยะ 4 ปี ที่ผ่านมานั้น ตารางที่ 4.22 เสนอภาพแนวโน้มของอัตราค่าจ้างแรงงานทั้งในภาคการเกษตร และนอกภาคเกษตรในกลุ่มหมู่บ้านทั้ง 2 ประเภท

ตารางที่ 4.22 แนวโน้มอัตราค่าจ้างระหว่าง พ.ศ. 2527 - 2530

แนวโน้ม	หมู่บ้านก้าวหน้า		หมู่บ้านล้าหลัง	
	ในภาคเกษตร	นอกภาคเกษตร	ในภาคเกษตร	นอกภาคเกษตร
สูงขึ้น	8	7	5	5
เท่าเดิม	8	1	5	2
ไม่แน่นอน	1	-	2	2
ลดลง	-	-	-	-
ไม่สามารถระบุ	1	5	1	3

จะพบว่าอัตราค่าจ้างมีแนวโน้มสูงขึ้นทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตร ทั้งในหมู่บ้านก้าวหน้า และหมู่บ้านล้าหลัง อย่างไรก็ตาม ในหมู่บ้านล้าหลังนั้น มีอยู่ 5 หมู่บ้านที่ระบุว่าอัตราค่าจ้างในระยะ 4 ปี ที่ผ่านมา มีแนวโน้มต่ำเตี้ย นั่นคืออัตราค่าจ้างในภาคเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงน้อยในกลุ่มหมู่บ้านประเภทนี้

สำหรับระยะเวลาที่มีการจ้างงานนอกภาคเกษตรนั้น ในหมู่บ้านก้าวหน้าส่วนใหญ่จะจ้างงานในช่วงเดือนมีนาคม ถึงพฤษภาคม แต่หมู่บ้านล้าหลัง 2 ช่วง คือช่วงเดือน มีนาคม ถึง มิถุนายน และช่วงเดือน พฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม

4.2.2.4 การอพยพหางานทำ

(1) ลักษณะการอพยพ

สภาพการอพยพของชาวชนบทจากหมู่บ้านตัวอย่างที่เลือกมาศึกษาพบว่า การอพยพของชาวบ้านเหล่านี้ เป็นการอพยพไปทำงานในช่วงว่างจากงานประจำในหมู่บ้านตนเองเป็นส่วนใหญ่ สถานที่ที่ไปทำงานนั้น จำแนกได้ตามเสนอไว้ในตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 จำนวนหมู่บ้านที่ราษฎรอพยพไปทำงานกัน อื่นนานกว่า
3 เดือน จำนวนตามสถานที่

สถานที่	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
ตำบลอื่น	2	1
อำเภออื่น	4	4
จังหวัดอื่น (รวม ถึงต่างประเทศ)	5	5
ไม่มีการอพยพ	4	5

หมายเหตุ : ตัวเลขแสดงถึงราษฎรที่อพยพทำงานทำในที่อื่นที่มี
จำนวนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของครัวเรือนในหมู่บ้าน

จากตารางที่ 4.23 ให้เห็นว่าการอพยพไปทำงานต่าง
ถิ่นนั้น ส่วนใหญ่เป็นการไปทำงานต่างอำเภอ หรือต่างจังหวัด เฉพาะอย่าง
ยั้งหมู่บ้านในเขตจังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลาต่างระบุว่า มีราษฎรไปทำ
งานในประเทศมาเลเซีย ซึ่งบางคนไป ๆ มา ๆ เป็นประจำตลอดปีและมี
บางคนไปทำงานในช่วงว่างจากการทำงานของตนเองในหมู่บ้าน

เมื่อสอบถามต่อดังสาเหตุที่อพยพไปทำงานถิ่นอื่นพบว่าสาเหตุหลัก
คือการออกไปทำงานเป็นการชั่วคราวในช่วงหน้าแล้ง หรือช่วงที่กรีดยางไม่
ได้ นอกจากนี้ก็ได้แก่สาเหตุคนที่หนุ่มสาวในหมู่บ้านจะ ไปทำงานในเมืองเพราะ
ไม่มีงานในหมู่บ้าน และบางคนไปทำงานถิ่นอื่นเพราะตนเอง ไปซื้อที่ดินทำกินไว้
ในถิ่นอื่นด้วย

(2) แนวโน้มการอพยพ

เมื่อให้เปรียบเทียบแนวโน้มการอพยพของราษฎรตั้งแต่ปี 2527 ถึง 2530 ผู้นำหมู่บ้านต่างให้ความเห็นดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.24 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.24 จำนวนหมู่บ้านที่ชี้ถึงแนวโน้มการอพยพของราษฎรระหว่างปี พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2530

แนวโน้ม	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
สูงขึ้น	2	3
เท่าเดิม	1	6
ขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่นั่นนอน	4	-
ลดลง	3	1

แนวโน้มที่ชี้ให้เห็นในตารางที่ 4.25 สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาการอพยพทางานหาของหมู่บ้านชนบทภาคใต้ นั้น เป็นการย้ายถิ่นตามฤดูกาลมีเหตุจูงใจคือการหารายได้เพิ่มในช่วงว่างการทำงานภายในหมู่บ้าน ดังนั้นจึงไม่พบว่าในรอบ 4 ปี ที่ผ่านมามีการอพยพเพิ่มมากขึ้นจากสภาพปกติแต่อย่างใด

4.2.2.5 การรวมตัวของเกษตรกร

การรวมตัวของเกษตรกรจะวัดจากปัญหาการขัดแย้งและการให้ความเห็นเชิงประเมินถึงสภาพการรวมตัวของราษฎรในหมู่บ้าน

(1) ปัญหาความขัดแย้ง

ต่อกรณีปัญหาความขัดแย้งนั้น ได้ยกประเด็นความขัดแย้งเรื่องน้ำ เรื่องแหล่งที่ทำกิน และเรื่องส่วนตัว เป็นหลัก พบว่าไม่มีปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านก้าวหน้า 9 หมู่ และในหมู่บ้านลำหลัง 12 หมู่ เฉพาะหมู่บ้านที่ถูกระบุว่า มีความขัดแย้งนั้นสามารถจำแนกลักษณะความขัดแย้ง ที่พบในหมู่บ้านทั้ง 2 กลุ่มได้ดังนี้

	<u>ลักษณะความขัดแย้ง</u>	<u>หมู่บ้านก้าวหน้า</u>	<u>หมู่บ้านลำหลัง</u>
1.	เรื่องน้ำ	4	2
2.	เรื่องที่ทำกิน	4	2
3.	เรื่องส่วนตัว	2	2

ความขัดแย้งต่าง ๆ นั้น มีแนวโน้มลดลงทั้งในหมู่บ้านก้าวหน้า และในหมู่บ้านลำหลัง ในรอบ 4 ปี ที่ผ่านมา

เมื่อให้ผู้นำหมู่บ้าน ประเมินสภาพการรวมตัวของชาวบ้านในหมู่บ้านตารางที่ 4.25 เสนอผลการให้ความเห็นเชิงในหมู่บ้านก้าวหน้า และหมู่บ้านลำหลัง

ตารางที่ 4.25 แสดงสภาพการรวมตัวของชาวบ้านจำแนกตามประเภทหมู่บ้าน

สภาพการรวมตัว	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านลำหลัง
ดีมาก	7	8
ปานกลาง	7	6
ไม่ค่อยดี	1	1

จากตารางที่ 4.25 ชี้ให้เห็นว่าทั้งในหมู่บ้านก้าวหน้าและหมู่บ้านล้าหลัง ให้ความเห็นถึงสภาพการรวมตัวของคนในหมู่บ้านไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตามเหตุผลที่ให้เพื่อสนับสนุนว่า การรวมตัวของชาวบ้านอยู่ในระดับคือนั้นไม่ชัดเจนนัก กล่าวคือมักให้ความเห็นว่าทุกคนให้ความสนใจ การตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มก้อนทำให้ใกล้ชิดกัน และผู้นำรวมตัวกันได้ดี เป็นต้น แต่ความเห็นที่ให้กับสภาพการรวมตัวที่อยู่ในระดับปานกลางมีความชัดเจนมาก อาทิเช่น มีงานประจำไม่อาจปลีกเวลามาร่วมงานส่วนรวม บางหมู่บ้านมีคนหลายถิ่นย้ายเข้ามาอยู่รวมตัวกันได้ยาก และขาดความเชื่อถือกันเอง เป็นต้น

4.2.2.6 สิ้นเชื่อเพื่อการเกษตร

หมู่บ้านตัวอย่างที่สุ่มเลือกมา 30 หมู่บ้าน เมื่อพิจารณา สภาพปัญหาด้านหนี้สิน พบว่ามีเพียงหมู่บ้านเดียวที่ระบุว่าไม่มีหนี้สิน โดย หมู่บ้านก้าวน้ำทั้งหมดระบุว่าชาวบ้านต่างมีหนี้สิน และหมู่บ้านล้าหลัง 14 หมู่บ้านให้ความเห็นเช่นเดียวกัน

(1) แหล่งสิ้นเชื่อและอัตราดอกเบี้ย

ในด้านแหล่งสิ้นเชื่อ และอัตราดอกเบี้ยนั้น ตารางที่ 4.26 และตารางที่ 4.27 เสนอรายละเอียดสภาพแหล่งสิ้นเชื่อที่ชาวบ้านใน หมู่บ้านที่สุ่มเลือกมาศึกษา ตัดสินใจไปใช้บริการ

ตารางที่ 4.26 อัตราดอกเบี้ยของแหล่งสิ้นเชื่อในหมู่บ้านก้าวน้ำ
จำแนกตามประเภทของแหล่งสิ้นเชื่อ

อัตราดอกเบี้ย (%)	ธกส.	สหกรณ์การเกษตร/ออมทรัพย์	ธ.พาณิชย์	เพื่อนบ้าน/ญาติพี่น้อง	พ่อค้า	กลุ่มออมทรัพย์/กลุ่มสัจจะ
ต่ำกว่า 7	-	-	-	-	1	-
10 - 11	1	-	-	-	-	-
12 - 13	4	3	-	-	-	4
13 - 14	8	2	1	-	-	-
14 - 15	-	1	1	1	-	-
สูงกว่า 15	-	1	-	2	3	-

ตารางที่ 4.27 อัตราดอกเบี้ยของแหล่งสินเชื่อที่ชาวบ้านในหมู่บ้านลำหลังไปใช้บริการ

อัตราดอกเบี้ย (%)	ธกส.	สหกรณ์การเกษตร/ออมทรัพย์	ธ.พาณิชย์	เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง	พ่อค้า	กลุ่มออมทรัพย์/ กลุ่มสัจจะ
9 - 10	-	-	-	-	1	-
10 - 11	-	-	-	-	1	-
11 - 12	2	-	-	-	-	-
12 - 13	10	3	-	-	-	-
13 - 14	1	3	2	-	-	-
14 - 15	-	-	1	-	-	-
สูงกว่า 15	-	-	-	4	4	-

จากตารางที่ 4.26 และตารางที่ 4.27 จะพบว่าแหล่งสินเชื่อหลักของชาวนบต คือ ธกส. และสหกรณ์การเกษตร หรือสหกรณ์ออมทรัพย์ ธนาคารพาณิชย์เป็นแหล่งสินเชื่อในระบบที่ชาวบ้านไปใช้น้อยที่สุด

สำหรับแหล่งสินเชื่อในระบบ ซึ่งในที่นี้หมายถึง พ่อค้า เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง และกลุ่มออมทรัพย์ที่ตั้งขึ้นเอง พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านลำหลังใช้บริการจากพ่อค้า เพื่อนบ้าน หรือญาติพี่น้องมากกว่าในหมู่บ้านก้าวหน้า ซึ่งแหล่งสินเชื่อเหล่านี้จะคิดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าแหล่งสินเชื่อในระบบกล่าวคือสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี

อนึ่ง ชาวบ้านในหมู่บ้านก้าวน้ำบางหมู่บ้านนิยมใช้แหล่งดิน
เชื้อจากกลุ่มอมทรัพย์หรือกลุ่มสัจจะ ซึ่งคิดดอกเบี้ยใกล้เคียงกับ ธกส. กลุ่ม
เหล่านี้จัดตั้งโดยชาวบ้านด้วยตนเอง

(2) แนวโน้มภาวะหนี้สิน

เมื่อให้ระบุถึงแนวโน้มการเป็นหนี้สินของชาวบ้านตั้งแต่
พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2530 พบว่าแนวโน้มภาวะหนี้สินมีดัง ตารางที่
4.28 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.28 แนวโน้มภาวะหนี้สินระหว่าง พ.ศ. 2527 ถึง 2530

แนวโน้ม	หมู่บ้านก้าวน้ำ	หมู่บ้านลำหลัง
มากขึ้น	9	10
ลดลง	1	1
เท่าเดิม	5	4

จะพบว่ามีแนวโน้มภาวะหนี้สินในหมู่บ้านก้าวน้ำและหมู่บ้าน
ลำหลัง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีแนวโน้มว่าชาวบ้านมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น
ในรอบ 4 ปี ที่แล้วมา

(3) การใช้คืนหนี้สิน

ปัญหาการใช้คืนหนี้สินนี้พบว่า มี 8 หมู่บ้าน ในกลุ่มหมู่บ้าน
ก้าวน้ำ และ 7 หมู่บ้าน ในกลุ่มหมู่บ้านลำหลังที่มีปัญหาการใช้คืนหนี้สิน
โดยที่ส่วนใหญ่ไม่อาจจะระบุจำนวนคร่าว ๆ เรือน และปริมาณหนี้สินที่คงค้างชำระได้
แน่นอน ส่วนสาเหตุของการที่ชาวบ้านไม่สามารถใช้คืนหนี้สินนั้นมีรายละเอียด
ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.29

ตารางที่ 4.29 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่มีสภาพหรือปัญหาเกี่ยวกับการกักขัง
จำแนกตามประเภทหมู่บ้าน

สภาพปัญหา	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
1. ได้เงินกั้่นน้อยกว่าที่ต้องการ	1	1
2. ดอกเบี้ยสูง	3	3
3. มีแหล่งให้กั้่นน้อย	1	-
4. ต้องใช้หลักประกัน	2	7
5. มีปัญหาการชำระคืน	2	3
6. ไม่ตอบ	5	2
7. ไม่มีปัญหา	4	3

สภาพปัญหาในหมู่บ้านก้าวหน้าจะแตกต่างกันไป ในขณะที่สภาพปัญหาเกี่ยวกับการกักขัง ในหมู่บ้านล้าหลังส่วนใหญ่เป็นปัญหาการที่ไม่มีหลักประกันเพียงพอหรือหลักประกันที่ไม่ตรงกับเงื่อนไข และการที่มีการคิดอัตราดอกเบี้ยสูง

4.2.3 สภาพและปัญหาแหล่งน้ำ

ปัญหาแหล่งน้ำจะแยกกล่าวเป็น 2 ด้าน คือ ปัญหาน้ำดื่ม
น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร

4.2.3.1 น้ำดื่มหน้าใช้

(1) แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำดื่มหน้าใช้ในเขตชนบทภาคใต้ที่นิยมคือแหล่งน้ำผิวดิน โดยมีน้ำฝนเป็นแหล่งที่สอง ตารางที่ 4.30 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่ตอบว่าหมู่บ้านนั้น ๆ ใช้แหล่งน้ำดื่มหน้าใช้จากแหล่งใดบ้าง

ตารางที่ 4.30 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่ระบุแหล่งน้ำดื่มหน้าใช้จากแนกตามประเภทหมู่บ้าน

แหล่งน้ำ	หมู่บ้านกึ่งหน้า		หมู่บ้านลำหลัง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. น้ำผิวดิน	12	40.0	12	40.0
2. น้ำใต้ดิน	8	26.7	5	16.7
3. น้ำฝน	10	33.3	13	43.3

หมายเหตุ : หมู่บ้านหนึ่งตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

แหล่งน้ำดื่มหน้าใช้ที่ระบุมานั้น พบว่าในหมู่บ้านลำหลังมีสภาพไม่เพียงพอต่อการดื่มการใช้ในฤดูแล้ง ซึ่งมีถึง 12 หมู่บ้านที่ระบุเช่นนั้นในขณะที่ในหมู่บ้านกึ่งหน้านั้น มี 6 หมู่บ้านที่ระบุว่าขาดแคลน ส่วนสาเหตุของการขาดแคลนนั้น ส่วนใหญ่ระบุว่าน้ำในบ่อ หรือลากล่องแห้งในฤดูแล้ง นอกจากนี้มีสาเหตุจากการที่น้ำเค็มเข้าถึง และฝนทิ้งช่วงนาน ๆ

(2) แนวโน้มการขาดแคลน

จากจำนวน 6 หมู่บ้านในหมู่บ้านก้าวหน้าและ 12 หมู่บ้านในหมู่บ้านลำหลัง ที่ระบุถึงการขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ในแต่ละหมู่บ้านมีแนวโน้มเป็นอย่างไร ระหว่างปี พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2530 นั้น รายละเอียดสภาพแนวโน้มเสนอไว้ในตาราง

ที่ 4.31 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.31 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่ระบุแนวโน้มสภาพการขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ระหว่าง พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2530 จำนวนตามประเภทหมู่บ้าน

แนวโน้ม	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านลำหลัง
ขาดแคลนเหมือนเดิม	2	3
ขาดแคลนเพิ่มมากขึ้น	3	5
ขาดแคลนน้อยลง	1	4

ในแง่แนวโน้มของการขาดแคลนน้ำดื่มน้ำใช้ในฤดูแล้งพบว่า ในหมู่บ้านลำหลังมีแนวโน้มไม่ชัดเจน กล่าวคือ หมู่บ้านที่กล่าวว่ามีแนวโน้มขาดแคลนมากขึ้น หรือขาดแคลนลดลงมีจำนวนใกล้เคียงกัน แต่ในกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้า มีความเห็นส่วนใหญ่ว่าการขาดแคลนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หรือขาดแคลนเหมือนเดิม

4.2.3.2 น้ำเพื่อการเกษตร

(1) แนวโน้มการขาดแคลน

เนื่องจากลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ของภาคใต้ นั้น คือการที่มีทิวเขาวยาวพาดจากตอนล่างขึ้นมาตอนบนคล้ายกระดุกงู และพื้นที่ราบชายฝั่งทะเลทั้ง 2 ด้าน มีจำนวนน้อย จึงทำให้ภาคใต้เป็นภาคที่มีพื้นที่ชลประทานน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ และน้ำจากเทือกเขาจะไหลลง 2 ฝั่งทะเลเร็วมาก ดังนั้นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรนอกจากน้ำฝนแล้วก็คือน้ำตามแม่น้ำสายสั้น ๆ น้ำในห้วย ในหนอง ขนาดเล็กเท่านั้นตารางที่เสนอภาพแนวโน้มการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในรอบ 4 ปี เปรียบเทียบปัญหาในหมู่บ้านก้าวน้ำกับหมู่บ้านลำหลัง

ตารางที่ 4.32 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่ระบุแนวโน้มการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในรอบ 4 ปี จำนวนตามประเภทหมู่บ้าน

แนวโน้ม	หมู่บ้านก้าวน้ำ		หมู่บ้านลำหลัง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ขาดแคลนมากขึ้นทุกปี	5	33.0	5	33.3
2. เท่าเดิม	6	40.0	6	40.0
3. ขาดแคลนลดลงทุกปี	2	13.3	1	6.7
4. ไม่นั่นอ	2	13.3	3	20.0
รวม	15	100	15	100

ภาพแนวโน้มการขาดแคลนในหมู่บ้านทั้ง 2 กลุ่มนี้มีความคล้ายคลึงกันอย่างยิ่ง กล่าวคือหมู่บ้านทั้ง 2 กลุ่ม มีแนวโน้มปัญหาการขาดแคลนน้ำ เพื่อการเกษตรคงเดิม หรือเพิ่มมากขึ้นเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด เมื่อสอบถามถึงสาเหตุก็พบว่าการที่ฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน เป็นสาเหตุหลัก ทำให้น้ำในคลอง ห้วย หนอง แห้งในฤดูแล้ง ทั้งนี้เพราะในในช่วง พ.ศ. 2527 - 2529 เป็นเวลาที่มีภาวะความแห้งแล้งติดต่ออย่างผิดปกติในภาคใต้

4.2.4 สภาพและปัญหาสาธารณสุข

สภาพและปัญหาสาธารณสุขในหมู่บ้านที่สำรวจทั้ง 30 หมู่บ้าน แยกกล่าวได้เป็นสภาพปัญหาการเจ็บป่วย การตาย การใช้บริการสาธารณสุข และโครงการสาธารณสุขที่ดำเนินการในหมู่บ้านในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา

4.2.4.1 สภาพปัญหาการเจ็บป่วย การตาย

(1) ภาวะการเจ็บป่วยในเด็ก-ผู้ใหญ่

ในด้านการเจ็บป่วยนั้น พบว่าสภาพการเจ็บป่วยในผู้ใหญ่และเด็กไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ตารางที่ 4.33 และตารางที่ 4.34 เสนอผลการจัดอันดับความสำคัญของอาการเจ็บป่วยในเด็กและในผู้ใหญ่ จาก 30 หมู่บ้านที่สำรวจ จำแนกเป็นประเภทหมู่บ้าน

การเจ็บป่วยในเด็กนั้น การเจ็บป่วยที่เป็นมากคือ ไข้หวัด รองลงไปคือโรคทางเดินอาหาร

การเจ็บป่วยในผู้ใหญ่ นอกจากการเป็นไข้หวัด และโรคทางเดินอาหารแล้ว ไข้มาเลเรียก็ถูกระบุว่าเป็นความเจ็บป่วยที่พบได้บ่อยเช่นกัน

ตารางที่ 4.33 แสดงภาวะการเจ็บป่วยในเด็ก จำแนกตามประเภทหมู่บ้าน และตามลำดับความสำคัญ

ประเภทความ เจ็บป่วย	ก้าวหน้า				ล่าช้า			
	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ
	1	2	3	4	1	2	3	4
1. ไข้ป่า(มาเลเรีย) ไข้เลือดออก	-	2	3	1	-	4	-	-
2. โรคท้องร่วง ทาง อาหาร พยาธิ	6	4	-	-	2	6	2	-
3. ไข้หวัดธรรมดา	6	4	2	-	9	2	-	-
4. อื่น ๆ	-	-	1	-	-	-	1	1

หมายเหตุ : หมู่บ้านก้าวหน้ากรอกคำตอบเพียง 13 หมู่ และหมู่บ้านล่าช้า
11 หมู่

ตารางที่ 4.34 แสดงภาวะการเจ็บป่วยในผู้ใหญ่ จำแนกตามประเภทหมู่บ้านและลำดับความสำคัญ

ประเภทความ เจ็บป่วย	ก้าวหน้า			ล่าช้า		
	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ
	1	2	3	1	2	3
1. ไข้ป่า (มาเลเรีย) ไข้เลือดออก	1	1	4	-	2	3
2. โรคท้องร่วง ทาง เดินอาหาร พยาธิ	5	3	-	1	5	1
3. ไข้ ไข้หวัดธรรมดา	6	4	2	9	2	-
4. อื่น ๆ	-	1	-	-	1	1

(2) สภาวะการตายของเด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบ

เมื่อสอบถามว่าในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา ในหมู่บ้านมีเด็กอายุต่ำกว่า 1 ขวบ ตายบ้างหรือไม่ พบว่าในหมู่บ้านก้าวหน้าแจ้งว่ามีเด็กทารกตาย โดยมีจำนวนต่ำกว่า 10 คน มีอยู่ 5 หมู่บ้าน ในขณะที่ในหมู่บ้านล่าช้ามีอยู่ 4 หมู่บ้าน และเมื่อสอบถามถึงสาเหตุของการตาย พบว่าการตายเนื่องจากบอดบวม ท้องร่วง และเนื่องจากการคลอดก่อนกำหนดเป็นสาเหตุหลัก ในทั้ง 2 กลุ่มหมู่บ้าน นอกจากนี้ก็มีจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น บาดทะยัก เลือดออกที่สะดือ ตกน้ำ ชัก เป็นไข้เลือดออก เป็นต้น

กล่าวได้ว่าหมู่บ้าน 2 ใน 3 ของหมู่บ้านที่ทำการสำรวจไม่มีประวัติว่ามีเด็กทารกตายในรอบ 4 ปี ที่ผ่านมาเลย ซึ่งสะท้อนถึงระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขในเด็กทารกอยู่ในระดับที่น่าพอใจทั้ง 2 กลุ่มหมู่บ้าน

4.3.4.2 การใช้บริการสาธารณสุข

(1) แหล่งรักษาพยาบาล

จากคำถามที่ว่าเมื่อมีการเจ็บป่วยด้วยโรคทั่ว ๆ ไป ราษฎรส่วนใหญ่ไปรับการรักษาพยาบาลจากแหล่งใดบ้าง ตารางที่ 4.35 และตารางที่ 4.36 เสนอผลการใช้แหล่งการรักษาพยาบาลของราษฎรของ 2 กลุ่มหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.35 แสดงถึงจำนวนหมู่บ้านที่ระบุแหล่งการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย จำแนกตามลำดับความสำคัญในหมู่บ้านก้าวหน้า

แหล่งการรักษา	ลำดับความสำคัญ		
	ลำดับ 1	ลำดับ 2	ลำดับ 3
1. รักษาตนเอง ซื้อมาหรือ หายากินกันเอง	3	3	3
2. สถานีอนามัย	6	4	-
3. อสม. ผสส. ที่ประจำ หมู่บ้าน	2	2	4
4. อื่น ๆ (คลินิกเอกชน และโรงพยาบาลชุมชน)	-	-	-

ตารางที่ 4.36 แสดงถึงจำนวนหมู่บ้านที่ระบุแหล่งการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย จากแนกตามลำดับความสำคัญในหมู่บ้านแล้วหลัง

แหล่งการรักษา	ลำดับความสำคัญ		
	ลำดับ 1	ลำดับ 2	ลำดับ 3
1. รักษาตนเอง ซึ้อยาหรือหายากิน กันเอง	4	1	4.
2. สถานีอนามัย	4	5	-
3. อสม. พสส. มอบ. ที่ประจำ หมู่บ้าน	2	2	5
4. อื่น ๆ (คลินิกเอกชน และ โรง พยาบาลชุมชน)	-	-	3

ข้อมูลจากตารางที่ 4.37 และตารางที่ 4.38 ชี้ว่าราษฎรในหมู่บ้านทั้ง 2 กลุ่มนี้ ยังคงไปรับการรักษาจากสถานบริการที่มีในหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านข้างเคียง และช่วยเหลือตนเอง ในขณะที่การใช้บริการที่ อสม. หรือ มอบ. ยังไม่เป็นที่นิยมนัก อนึ่ง ในหมู่บ้านแล้วหลัง เมื่อมีการเจ็บป่วยทั่ว ๆ ไป ที่ไม่ใช่การเจ็บหนัก ราษฎรก็ยังนิยมไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล หรือคลินิกเอกชนอยู่

(2) ความรู้ในการใช้ยา

เมื่อสอบถามถึงพฤติกรรมการใช้ยาของราษฎร ที่นิยมไปซื้อกินเอง พบว่าพฤติกรรมนี้คล้ายคลึงกันในหมู่บ้านก้าวหน้า และหมู่บ้านแล้วหลัง ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.37

ตารางที่ 4.37 แสดงจำนวนหมู่บ้านจำแนกตามยาที่นิยมซื้อ
และตามลำดับความสำคัญ

ยาที่นิยมซื้อ	ก้าวหน้า			ล่าช้า		
	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ
	1	2	3	1	2	3
1. ยาแก้ปวด	9	2	-	9	2	-
2. ยาแก้ท้องเสีย	-	8	3	-	4	5
3. ยาแก้ไข้	2	4	3	1	3	1
4. ยาบำรุง	1	-	2	-	-	-
5. อื่น ๆ (ยาชุดแก้ไข้หวัด)	-	-	-	2	-	-

พบว่า ยาแก้ปวดเป็นชนิดของยาที่นิยมซื้อกินเองมากที่สุด รองลงมาคือยาแก้ไข้ ไข้หวัด อย่างไรก็ตามในหมู่บ้านก้าวหน้า ระบุว่าราษฎรส่วนใหญ่ไม่นิยมซื้อยากินเองมี 2 หมู่บ้าน และหมู่บ้านล่าช้ามี 3 หมู่บ้าน

สำหรับแหล่งที่ซื้อยานั้น กระจายออกไปโดยส่วนใหญ่ระบุว่าไปซื้อจากร้านชาติชายภายในหมู่บ้านและภายนอกหมู่บ้าน มีเพียง 3 หมู่บ้านที่ระบุว่าไปซื้อยาเหล่านี้ที่สถานีอนามัย

(2) บริการป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ

คำถามเกี่ยวกับการป้องกันโรคมุ่งสอบถาม ถึงบริการ ให้ภูมิคุ้มกันโรคในเด็กเป็นหลัก ซึ่งคำตอบที่ได้รับจาก 23 หมู่บ้าน ชี้ว่า ในหมู่บ้านก้าวน้ำมี 8 หมู่บ้านที่มีการฉีดวัคซีนให้เด็กครบทุกคนและมี 4 หมู่บ้านที่มีการฉีดให้กับเด็กบางคนในขณะที่ในหมู่บ้านลำหลังนั้นฉีดครบทุกคนมี 5 หมู่บ้าน และฉีดเป็นบางคน มี 6 หมู่บ้าน ซึ่งสะท้อนว่าบริการด้านนี้ในหมู่บ้านก้าวน้ำมีอัตราการครอบคลุมสูงกว่าที่พบในหมู่บ้านลำหลัง

สำหรับบริการส่งเสริมสุขภาพนั้น ได้สอบถามข้อมูลด้านการวางแผนครอบครัวเป็นหลัก ตารางที่ 4.38 และตารางที่ 4.39 เสนอผลการสำรวจด้านนี้

ตารางที่ 4.38 จำนวนหมู่บ้านที่มีการวางแผนครอบครัว จำแนกตามประเภทหมู่บ้าน

จำนวนครัวเรือนที่วางแผนครอบครัวใน 1 หมู่บ้าน	ก้าวน้ำ	ลำหลัง
1. มากกว่าครึ่งหนึ่ง	7	9
2. น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง	6	5
3. ไม่มีการคุมกำเนิด	2	1

สำหรับหมู่บ้านที่ไม่มีการคุมกำเนิดทั้ง 3 หมู่บ้านนั้น ล้วนเป็นหมู่บ้านไทยมุสลิมโดยให้เหตุผลว่า เป็นการผิดหลักศาสนา ไม่ต้องการคุมกำเนิด รู้วิธีการแต่กลัว คละกันไป

ตารางที่ 4.39 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่นิยมวิถีคุมกำเนิดจำแนกตามประเภทหมู่บ้านและลำดับความสำคัญ

วิถีคุมกำเนิด	หมู่บ้านก้าวหน้า					หมู่บ้านล้าหลัง				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. ทาหมันชาย	1	1	3	1	-	1	4	2	-	-
2. ทาหมันหญิง	3	3	2	-	-	2	2	3	1	-
3. กิณฑาคุม	7	4	2	-	-	10	1	2	-	-
4. ใส่ห่วง	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-
5. ใช้ยาฉีด	2	4	2	1	2	1	3	2	2	-
รวม	13	12	9	3	3	14	10	9	3	-

ในหมู่บ้านก้าวหน้านั้นนิยมกิณฑาคุมมากเป็นอันดับหนึ่ง เช่นเดียวกับหมู่บ้านล้าหลังและหมู่บ้านทั้ง 2 ประเภทนี้ก็นิยมการคุมกำเนิดแบบชั่วคราวมากกว่าแบบถาวร

4.2.5 สภาพและปัญหาด้านความรู้

4.2.5.1 ระดับการศึกษาเกินภาคบังคับ

เนื่องจากข้อมูลด้านระดับการศึกษาของคนในหมู่บ้านที่ให้ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในตำบลเป็นผู้รอกลงใน กชช. มอ. 8 นั้น ได้รับกลับมาไม่สมบูรณ์ กล่าวคือมีข้อมูลด้านนี้มาเสนอเพียง 21 หมู่บ้านเท่านั้น ตารางที่ 4.40 เสนอจำนวนผู้ที่มีการศึกษาระดับต่าง ๆ เปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านก้าวหน้า และหมู่บ้านล้าหลัง โดยคำนวณจากข้อมูลรวม 21 หมู่บ้าน

ตารางที่ 4.45 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนผู้มีการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยเฉลี่ย จำแนกตามประเภทหมู่บ้าน

ประเภทหมู่บ้าน	มีการศึกษาสูงกว่า บ. 6	สูงกว่า บ. 6 และ กำลังเรียนอยู่	สูงกว่า บ. 6 ที่จบเรียบร้อยแล้ว
ก้าวหน้า	110	39	64
ล้าหลัง	109	17	16

ข้อมูลจากตารางแสดงให้เห็นว่า โดยเฉลี่ยแล้วผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาปีที่หก (บ. 6) ในทั้ง 2 กลุ่มหมู่บ้าน มีความใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม สำหรับการศึกษาระดับที่สูงกว่า บ. 6 นั้น พบว่าในหมู่บ้านก้าวหน้ามีผู้ที่เข้ารับการศึกษาระดับที่สูงขึ้นมีจำนวนที่แตกต่างกับหมู่บ้านล้าหลังอย่างชัดเจน เฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่จบระดับปริญญาตรีนั้น พบในกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้าถึง 8 หมู่บ้าน ในขณะที่มีผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีในหมู่บ้านล้าหลังเพียง 4 หมู่บ้านเท่านั้น โดยมีจำนวนผู้ที่จบในบางหมู่บ้านสูงถึง 25 คน

4.2.5.2 การรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ

การรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือในหมู่บ้านก้าวหน้าและหมู่บ้าน
 ล้าหลัง มีจำนวนหมู่บ้านผู้ร่วมโครงการและพิธีของผู้ร่วมโครงการ ดัง
 ตารางที่ 4.41

ตารางที่ 4.41 จำนวนหมู่บ้านที่มีโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ

โครงการ	หมู่บ้านก้าวหน้า			หมู่บ้านล้าหลัง		
	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้ ร่วมเฉลี่ย	พิธี ผู้เข้าร่วม	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้ ร่วมเฉลี่ย	พิธี ผู้เข้าร่วม
มีโครงการ	8	23	7-52	13	17	4-50
ไม่มีโครงการ	7	-	-	2	-	-

จากตารางที่ 4.41 แสดงให้เห็นว่า ในหมู่บ้านก้าวหน้า 15 หมู่บ้าน มีโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ 8 หมู่บ้าน มีประชาชนเข้าร่วมโครงการเฉลี่ยหมู่บ้านละ 23 คน ในพิสัยระหว่าง 7 - 52 คน หรือหมู่บ้านที่มีประชาชนเข้าร่วมน้อยที่สุด 7 คน และหมู่บ้านที่ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุด 52 คน

ส่วนหมู่บ้านลำหลัง 15 หมู่บ้านมีโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ 13 หมู่บ้าน มีประชาชนเข้าร่วมโครงการเฉลี่ยหมู่บ้านละ 17 คน โดยหมู่บ้านที่มีประชาชนเข้าร่วมโครงการน้อยที่สุดคือ 4 คน และหมู่บ้านที่ประชาชนเข้าร่วมโครงการมากที่สุด 50 คน

การที่หมู่บ้านก้าวหน้ามีโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือน้อยกว่าหมู่บ้านลำหลังนั้น อาจเป็นเพราะว่าหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการรณรงค์นั้น ชาวบ้านต่างมีการศึกษาภาคบังคับครบถ้วนแล้ว

4.2.5.3 การป้องกันการลืมนหนังสือ

ในการป้องกันการลืมนหนังสือ มาตรการหนึ่งที่รัฐบาลได้สนับสนุนคือการทำให้อ่านหนังสือพิมพ์ โดยมีประเภทของหนังสือในทำนองหนังสือพิมพ์ของหมู่บ้านก้าวหน้าและหมู่บ้านลำหลัง ดังตารางที่ 4.42

ตารางที่ 4.42 จำนวนหมู่บ้านที่มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ จำแนกตามประเภทของหนังสือ

ประเภทของหนังสือ	หมู่บ้านก้าวหน้า		หมู่บ้านล้าหลัง	
	หมู่บ้านที่มี	หมู่บ้านที่ไม่มี	หมู่บ้านที่มี	หมู่บ้านที่ไม่มี
1. หนังสือพิมพ์รายวัน	10	5	5	10
2. หนังสือพิมพ์รายบักษ์	3	-	-	-
3. นิตยสาร	2	-	-	-
4. หนังสือด้านการเกษตร	5	-	-	-
5. หนังสืออื่น ๆ	2	-	-	-

จากตารางที่ 4.42 แสดงให้เห็นว่าในจำนวนหมู่บ้าน ก้าวหน้า 15 หมู่บ้าน มีที่อ่านหนังสือ 10 หมู่บ้าน โดยมีหนังสือในที่อ่านหนังสือเป็นประเภทหนังสือพิมพ์รายวันมากที่สุดคือทั้ง 10 หมู่บ้าน รองลงมาเป็นหนังสือด้านการเกษตรมี 5 หมู่บ้าน หนังสือพิมพ์รายบักษ์ 3 หมู่บ้าน ส่วนนิตยสาร และหนังสืออื่น ๆ มี 2 หมู่บ้าน

แต่ในหมู่บ้านล้าหลัง 15 หมู่บ้าน มีหมู่บ้านที่มีที่อ่านหนังสือเพียง 5 หมู่บ้าน และในที่อ่านหนังสือพิมพ์ทั้งหมดนั้น มีเฉพาะหนังสือรายวันเท่านั้น

หนังสือต่าง ๆ ที่นำมาไว้ในที่อ่านหนังสือ นั้น ส่วนมากได้รับจากกระทรวงศึกษาธิการ มีเพียง 4 หมู่บ้าน ที่ได้รับจากผู้มีจิตศรัทธาและ 1 หมู่บ้าน มีกองทุนหนังสือ ดังตารางที่ 4.43

ตารางที่ 4.43 แสดงแหล่งที่มาของหนังสือ จำแนกตามประเภทหมู่บ้าน

แหล่งที่มาของหนังสือ	จำนวน หมู่บ้านก้าวหน้า	จำนวน หมู่บ้านล้าหลัง
1. รับจากกระทรวงศึกษาธิการ	10	5
2. รับจากผู้มีจิตศรัทธา	4	-
3. มีกองทุนหนังสือ	1	-

4.3 ลักษณะโครงการที่ดำเนินการในหมู่บ้าน

โครงการพัฒนาชนบทในความรับผิดชอบของ 4 กระทรวงหลัก ในปีงบประมาณ 2527 ถึงปีงบประมาณ 2529 มีจำนวนโครงการรวมอยู่ระหว่าง 155 - 187 โครงการ มีเพียงบางส่วนของโครงการเหล่านี้ที่ลงไปดำเนินการในหมู่บ้าน

อย่างไรก็ตาม โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการในหมู่บ้านยังมีลักษณะแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ บางโครงการเป็นเรื่องของการก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ บางโครงการเป็นการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้บางโครงการเป็นการจัดทำแปลงทดลอง และบางโครงการก็เป็นงานปกติที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตำบลเป็นผู้ให้บริการ ดังนั้น เมื่อไปประมวลโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการในหมู่บ้าน จึงพบว่าปัญหาว่า ผู้นำและผู้รู้ของหมู่บ้านไม่สามารถระบุชื่อโครงการได้ตรงกับชื่อที่เป็นทางการ และมีกรวมเอาโครงการสร้างงานในชนบท (กสช.) เข้าไว้เป็นโครงการ กชช. ด้วย

ในส่วนนี้จะเสนอข้อมูลที่ได้จากการตอบของผู้นำและผู้รู้ของหมู่บ้าน เมื่อถูกถามว่าในรอบ 4 ปี ที่ผ่านมามีโครงการพัฒนาอะไรบ้างที่ดำเนินการในหมู่บ้าน ทั้งนี้สำหรับโครงการส่วนบุคคลสร้าง โปรดดูรายละเอียดในผนวกแทน ในส่วนนี้จะเสนอโครงการแก้ปัญหาเรื่องน้ำ โครงการพัฒนาเพื่อการยกระดับการผลิต โครงการเกี่ยวกับการรวมตัวของเกษตรกร โครงการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และโครงการศึกษาอบรม

4.3.1 โครงการแก้ปัญหาน้ำกินน้ำใช้

สำหรับโครงการแก้ปัญหาน้ำดื่มน้ำใช้ ที่ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2527 นั้น พบว่ามีโครงการลงในหมู่บ้านล้าหลังมากกว่าหมู่บ้านก้าวหน้า ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.44

ตารางที่ 4.44 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่มีโครงการแก้ปัญหาน้ำดื่มน้ำใช้ที่ ดำเนินการในรอบ 4 ปี

ประเภทโครงการ	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
	จำนวน	จำนวน
1. ระบบประปา	3	1
2. บ่อบาดาล	1	2
3. บ่อน้ำตื้น	-	2
4. โครงการน้ำสะอาด (คุ่มน้ำ ถังเก็บน้ำฝน)	-	
5. ชุบน้ำดื่มจากหมู่บ้านอื่น	-	1
6. ไม่มีโครงการ	2	5

จากตารางที่ 4.44 พบว่าในหมู่บ้านล้าหลังมีโครงการแก้ไขปัญหาน้ำดื่มน้ำใช้มากกว่าโครงการที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านก้าวหน้า แต่อย่างไรก็ตาม บางโครงการในหมู่บ้านล้าหลังน่าจะไม่ใช่โครงการน้ำสะอาด เช่นการต่อเหมืองเพื่อนำน้ำมาจากหมู่บ้านอื่น ซึ่งคาดว่าจะจัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำใช้พร้อม ๆ ไปด้วยการแก้ไขการขาดน้ำเพื่อการเกษตร

4.3.2 โครงการแก้ปัญหาน้ำเพื่อการเกษตร

เมื่อพิจารณาโครงการของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในหมู่บ้านทั้ง 2 ประเภทนี้ พบว่าเกินครึ่งหนึ่งของหมู่บ้านที่สำรวจจะว่าไม่มีการดำเนินการโครงการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเลย ในกรณีที่มีโครงการ ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการเหมืองส่งน้ำ อ่างเก็บน้ำ และฝายน้ำล้น มากกว่าประเภทอื่น ๆ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.45

ตารางที่ 4.45 แสดงโครงการแก้ไขปัญหาน้ำเพื่อการเกษตรที่ดำเนินการในรอบปีที่ผ่านมา จำแนกตามประเภทหมู่บ้าน

ประเภทโครงการ >	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
1. เหมือง / คลองส่งน้ำ	2	2
2. บ่อน้ำคั้น	2	-
3. บ่อบาดาล	1	-
4. ระบบประปา	1	1
5. ฝายน้ำล้น	2	-
6. อ่างเก็บน้ำ	1	-
7. สระน้ำเพื่อการเกษตร	-	1
8. ไม่มีโครงการ	9	11

4.3.3 โครงการพัฒนาเพื่อยกระดับผลผลิตการเกษตร

โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ทางการเกษตรนั้น มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้เรื่องการผลิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม จะนำไปสู่การยกระดับการผลิตที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากข้อมูลของการสำรวจหมู่บ้านก้าวหน้าและลำหลังพบตัวเลขที่น่าสนใจ กล่าวคือหมู่บ้านที่จัดว่าเป็นหมู่บ้านก้าวหน้านั้น จะมีโครงการเกี่ยวกับการฝึกอบรมต่าง ๆ มากกว่าหมู่บ้านที่ลำหลัง รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 4.46 ผลกระทบในเรื่องนี้จะได้มีการวิเคราะห์ในรายละเอียดต่อไป

ตารางที่ 4.46 แสดงจำนวนโครงการฝึกอบรมทางการเกษตรที่หมู่บ้านก้าวหน้าและลำหลังได้รับในช่วงปี 2527 - 2530

โครงการ	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านลำหลัง
ปลูกพืชผักสวนครัว	3	-
อบรมวิชาการเกษตร	4	1
จัดหาเครื่องมือการผลิต	1	-
อบรมการเลี้ยงสัตว์	2	4
อบรมการเคหกิจเกษตร	1	-
แปลงสาธิตการเกษตร	1	-
การทำไร่นาสวนผสม	1	-
ปลูกผลไม้เพื่อส่งออก	1	-
ธนาคารโคกระบือ	-	1
เลี้ยงปลา/หอยในกระชัง	-	1
รวมหมู่บ้านที่มีโครงการ	14	4
รวมหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการ	6	11

หมายเหตุ หมู่บ้านหนึ่งมีมากกว่าหนึ่งโครงการได้

4.3.4 โครงการเกี่ยวกับการรวมตัวของเกษตรกร

เมื่อให้ผู้นำหมู่บ้านระบุว่า ในช่วง พ.ศ. 2527 ถึง 2530 หมู่บ้านนั้น ๆ มีการดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการรวมตัวของเกษตรกรอะไรบ้าง ตารางที่ 4.47 เป็นประเภทโครงการที่ผู้นำหมู่บ้านระบุว่าเป็นโครงการที่ดำเนินการในหมู่บ้านของคน ซึ่งชื่อเรียกอาจไม่ตรงกับชื่อที่ทางราชการใช้ เสียทีเดียวนัก

ตารางที่ 4.47 แสดงประเภทโครงการเกี่ยวกับการรวมตัวของเกษตรกร ที่ดำเนินการระหว่าง 2527 ถึง 2530

หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
อบรมกลุ่มสนใจหลักสูตรต่าง ๆ กลุ่มชายชาง กลุ่มจักสาน กลุ่มเลี้ยงเบ็ด กองทุนพัฒนาชนบท กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้น้ำ อบรมแม่บ้านในการทำอาหาร การทำสวนครัว การเกษตรพึ่งตนเอง การถนอมอาหาร ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ตัดเย็บเสื้อผ้า ทาดอกไม้ประดิษฐ์ ส่งเสริมการเลี้ยงไก่ ทานมถั่วเหลือง มี 7 หมู่บ้านไม่สามารถระบุได้	อบรมกลุ่มสนใจ เคนกิจเกษตร อบรมเยาวชน อบรมเรื่องไร่นาสวนผสม มี 10 หมู่บ้านไม่สามารถระบุได้

ข้อมูลจากตารางที่ 4.47 ชี้ให้เห็นว่าหมู่บ้านก้าวน้ำ
จะมีโครงการเกี่ยวกับการรวมตัวของเกษตรกรดำเนินการ ระหว่าง 2527 -
2530 โดยเฉลี่ยหมู่บ้านละ 2 โครงการ ในขณะที่หมู่บ้านลำหลัง โดยเฉลี่ยมี
โครงการดำเนินการไม่ถึง 1 โครงการต่อหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามอาจมีปัญหา
ความสมบูรณ์ของการระบุประเภทโครงการที่ดำเนินการ ซึ่งอาจมีจำนวนน้อย
กว่าความเป็นจริงอยู่บ้าง

4.3.5 โครงการที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยในรอบ 4 ปี
 ตารางที่ 4.48 เป็นโครงการด้านสุขภาพอนามัยที่ดำเนินการในหมู่บ้านที่
 สาราจในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 4.48 แสดงหมู่บ้านที่มีโครงการเกี่ยวกับสุขภาพที่ดำเนินการ
 ระหว่าง พ.ศ. 2527 - 2530

ประเภทโครงการ	หมู่บ้าน ก้าวหน้า	หมู่บ้าน ล่าหลัง
1. บัณฑิตสุขภาพ	3	5
2. กองทุนยา	5	4
3. กองทุนสุขภาพิบาล	3	4
4. โครงการน้ำสะอาด	4	3
5. การวางแผนครอบครัว	1	-
6. บ่อแกสมูลสัตว์	1	-
7. โครงการโภชนาการ (เผ่าระวัง)	1	2
8. การเก็บถนอมอาหาร	1	-
9. อบรม พสส./อสม.	-	2
10. เผ่าระวังทางมาเลเซีย	-	1
11. สร้างบ่อน้ำ	-	1
12. อบรมช่างสุขภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน (ชสม.)	-	1
13. ไม่มีโครงการ	3	4

จากตารางที่ 4.48 พบว่าโครงการทั้งในหมู่บ้านก้าวหน้าและ
 หมู่บ้านล่าหลังมีลักษณะคล้ายคลึงกัน นอกจากโครงการด้านการรักษาพยาบาล
 แล้ว โครงการปรับปรุงอนามัยสิ่งแวดล้อม เป็นกลุ่มโครงการที่ถูกระบุมากที่สุด

4.3.6 โครงการศึกษาและฝึกอบรม

โครงการเกี่ยวกับการศึกษา ทั้งหมู่บ้านก้าวหน้าและหมู่บ้านล้าหลังมีหลายโครงการดังแสดงไว้ตามตารางที่ 4.49

ตารางที่ 4.49 แสดงจำนวนหมู่บ้านจําแนกตามโครงการด้านการศึกษา

โครงการในหมู่บ้าน ก้าวหน้า	จำนวน หมู่บ้าน	โครงการในหมู่บ้าน ล้าหลัง	จำนวน หมู่บ้าน
1. รมรงค์เพื่อการรู้หนังสือ	5	1. รมรงค์เพื่อรู้หนังสือ	4
2. การศึกษามาเพื่อพัฒนาชุมชน	1	2. อบรมแม่บ้าน	1
3. การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ	1	3. ฝึกอบรมเครื่องยนต์เล็ก	1
4. ฝึกอบรมทำแก้อื้อไม่ไผ่	1	4. การป้องกันการค้าลืหนังสือ	1
5. การแข่งขันกีฬานักเรียน	1	5. ฝึกอบรมทำหอยกระเจก	1
6. ไม่มี/ไม่สามารถระบุ	8	6. ไม่มี/ไม่สามารถระบุ	8

จากตารางพบว่า โครงการเกี่ยวกับการศึกษาที่ผู้นำและผู้รู้ของหมู่บ้านคอบนั้น มีทั้งโครงการเพื่อเพิ่มพูนความรู้และโครงการศึกษาด้านอาชีพ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสัง เกตุว่ามีหมู่บ้านจําแนกเกินครึ่งหนึ่งของหมู่บ้าน แต่ละประเภทที่ถูกระบุว่าไม่มีโครงการเกี่ยวกับการศึกษาในรอบ 4 ปี ที่ผ่านมา

นอกจากโครงการด้านการศึกษาที่กล่าวมาแล้วในตารางที่ 4.49 ยังให้ผู้นำและผู้รู้ของหมู่บ้านระบุว่าเคยมีโครงการอบรมต่าง ๆ อันเป็นโครงการอบรมด้านการประกอบอาชีพ ตารางที่ 4.50 เสนอรายละเอียดของโครงการอบรมต่าง ๆ

ตารางที่ 4.50 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่เคยมีโครงการฝึกอบรมต่าง ๆ

ชนิดโครงการ	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้าหลัง
การเย็บปักถักร้อย	4	1
การทอผ้า	-	1
การประดิษฐ์ดอกไม้	2	2
การตัดเย็บเสื้อผ้า	7	4
การทำอาหาร การถนอมอาหาร	6	3
การจักสาน	3	1
ช่างไม้	1	1
ช่างไฟฟ้า	1	-
ซ่อมรถ	1	-
ช่างเครื่องยนต์	1	-
อบรมการเลี้ยงปลา	1	-
อบรมการปลูกข้าวโพด	1	-
การทำหอยกระຈก	-	1
ไม่ระบุว่าไม่มีโครงการ	4	11

ผลการประมวลโครงการพัฒนาที่ผู้นำและผู้รู้ของหมู่บ้านช่วยกันตอบ
ดังที่เสนอมานี้แล้ว ในตารางที่ 4.49 ถึงตารางที่ 4.50 นั้น ข้อที่ควร
สังเกตรวมมีดังนี้

1. ในหมู่บ้านลำหลังมีโครงการแก้ไขปัญหาน้ำดื่มมาใช้เป็น จา-
นวนมากกว่าที่พบในหมู่บ้านก้าวหน้า และโครงการเหล่านี้เกือบทั้งหมดเป็น
โครงการพัฒนาตามระบบ กชช.

2. การแก้ไขปัญหาน้ำเพื่อการเกษตรในรูปการก่อสร้างฝายน้ำล้น
อ่างเก็บน้ำ ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการตามนโยบายการพัฒนาแหล่งน้ำ
ขนาดเล็ก หรือโครงการ กชช. กลับพบว่าไม่มีโครงการเพื่อการแก้ปัญหาน้ำ
เพื่อการเกษตรในหมู่บ้านก้าวหน้ามากกว่า อย่างไรก็ตาม มีเพียงร้อยละ

40 ของหมู่บ้านก้าวหน้าที่มีโครงการ และในหมู่บ้านลำหลังนั้น มีหมู่บ้านอยู่ร้อยละ
27 เท่านั้นที่มีโครงการ

3. ด้านโครงการเพื่อยกระดับการผลิต หรือปรับปรุงประสิทธิภาพ
การผลิต ซึ่งเป็นงานหลักของหน่วยงานสังกัดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ นั้น
ข้อมูลที่ได้ยังขาดความสมบูรณ์มาก ทั้งนี้ก็เพราะลักษณะของโครงการเหล่านี้มัก
เป็นการดำเนินงานกับเกษตรกรบางกลุ่ม จำนวนน้อย อาจไม่เป็นที่รับรู้กันทั่วไป
ซึ่งข้อเท็จจริงแล้วโครงการ กชช. ในหมวดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ มี
เป็นจำนวนมาก และโครงการเหล่านี้ส่วนใหญ่จะลง ไปดำเนินการในหมู่บ้าน

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสำรวจก็พอจะชี้ว่าโครงการลักษณะ มี
ดำเนินการในหมู่บ้านก้าวหน้ามากกว่า ในหมู่บ้านยากจนนั้น มีอยู่ร้อยละ 27
เท่านั้นที่มีโครงการ

4. เมื่อพิจารณาต่อไปถึงโครงการที่มีลักษณะมุ่งให้เกิดการรวมตัว
ของเกษตรกร พบว่าครึ่งหนึ่งของหมู่บ้านก้าวหน้ามีโครงการลักษณะนี้ โดยที่
ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่มุ่งให้ความรู้หรือฝึกทักษะ แกสตรี้ สำหรับหมู่บ้านลำหลัง
นั้น มีหมู่บ้านเพียงร้อยละ 33 เท่านั้นที่มีโครงการเข้าไปดำเนินการ

ยิ่งกว่านั้น เมื่อนำไปประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับโครงการยกระดับการ
ผลิตทางการเกษตรแล้ว ในการดำเนินงานพัฒนาด้านอาชีพเห็นได้ชัดเจนว่า
หน่วยงานรัฐบาลได้ทุ่มเทให้กับหมู่บ้านก้าวหน้ามากกว่ากลุ่มหมู่บ้านลำหลังอย่าง
ชัดเจน

5. สำหรับโครงการด้านสุขภาพอนามัย นั้น ปรากฏว่าจำนวนหมู่บ้านที่มีโครงการต่าง ๆ ทางด้านสาธารณสุขในทั้ง 2 กลุ่มหมู่บ้านมีจำนวนใกล้เคียงกัน และลักษณะโครงการก็คล้ายกัน ทั้งนี้เพราะโครงการ กชช. ในหมวดกระทรวงสาธารณสุข นั้น เกือบทั้งหมดเป็นโครงการเกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณสุขตามปกติที่จัดให้กับประชากรภายในหมู่บ้านอยู่แล้ว

6. โครงการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาด้านความรู้ นั้น พบว่าทั้งหมู่บ้านก้าวหน้าและหมู่บ้านล้าหลัง ต่างมีโครงการเหล่านี้ดำเนินการอยู่ในอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เพราะไม่มีความแตกต่างในด้านเงื่อนไข หรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโครงการพัฒนาด้านความรู้ ซึ่งเป็นบริการที่รัฐจำต้องให้กับกลุ่มชนทุกหมู่เหล่า เช่นเดียวกับบริการสาธารณสุข

4.4 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงตัวชี้วัดระดับการพัฒนา

เนื่องจากการสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน ได้เลือกรวบรวมข้อมูลที่นำมาสะท้อนสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยดูตัวชี้วัดเพียง 19 ตัวชี้วัด จาก 34 ตัวชี้วัด ดังนั้นในส่วนต้นจึงเสนอภาพรวมการเปลี่ยนแปลงตัวชี้วัดที่ 34 ตัว ใน 30 หมู่บ้านที่สุ่มเลือกมาศึกษา จากนั้นจึงวิเคราะห์ตัวชี้วัดอีก 19 ตัวชี้วัด ว่ามีตัวชี้วัดตัวใดบ้างที่เหมาะสมแล้วในการประเมินระดับการพัฒนา และมีอีกกี่ตัวชี้วัดที่ต้องปรับปรุง

4.4.1 การเปลี่ยนแปลงตัวชี้วัดระดับการพัฒนาของ 30 หมู่บ้าน

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกระทำโดย การคำนวณหาค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดแต่ละตัวของข้อมูลที่รวบรวมได้ในปี พ.ศ. 2527 และข้อมูลปี พ.ศ. 2529 แล้วจึงหาค่าเฉลี่ยของดัชนีกลุ่มปัญหาแต่ละกลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบผลการเปลี่ยนแปลง ดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 4.51 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.51 แสดงการเปลี่ยนแปลงตัวชี้วัดระดับการพัฒนาใน 30 หมู่บ้าน

ตัวชี้วัดระดับการพัฒนา	ค่าเฉลี่ย พ.ศ. 2527	ค่าเฉลี่ย พ.ศ. 2529
1. โครงสร้างพื้นฐาน	2.40	2.61
1. การตั้งถิ่นฐาน	2.60	3.00
2. การมีไฟฟ้าใช้	1.60	2.23
3. การคมนาคม	2.40	2.57
4. การมีโรงสีหรือร้านค้า	2.67	2.70
5. สภาพความคงทนของบ้าน	2.47	2.80
6. แหล่งไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง	2.70	2.93
7. การประกอบอาชีพและการมี งานทำ	2.33	2.40
8. สัตว์ใช้งาน	2.70	2.70
9. อัตราค่าจ้าง	2.17	2.67
10. กรรมสิทธิ์ที่ดิน	2.37	2.13
2. ผลผลิต	1.75	1.84
11. การทำนา	1.13	1.46
12. การทำไร่	1.26	1.10
13. การประกอบอาชีพอื่น	1.40	1.03
14. อัตราการตายของสัตว์ปีก	2.03	2.57
15. อพยพหางานทำ	2.57	1.93
16. การรวมตัวของเกษตรกร	1.67	1.73
17. แหล่งสินเชื่อทางการเกษตร	2.23	2.67
18. การทำการเกษตรฤดูแล้ง	1.70	2.30

ตารางที่ 4.51 (ต่อ)

ตัวชี้วัดระดับการพัฒนา	ค่าเฉลี่ย พ.ศ. 2527	ค่าเฉลี่ย พ.ศ. 2529
3. สาธารณสุข	2.20	2.63
19. บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน	2.13	3.00
20. บริการสาธารณสุขตำบล	2.57	2.80
21. การรักษาพยาบาล	1.27	1.53
22. การฉีดวัคซีนในเด็ก	2.17	3.00
23. การวางแผนครอบครัว	1.70	2.33
24. สุขลักษณะในบ้าน	2.13	2.57
25. สุขภาพและอนามัย	2.43	3.00
26. การตายของเด็กแรกเกิด-1 ปี	2.47	2.37
27. การตายของเด็กอายุ 1-5 ปี	2.23	2.70
28. ความรู้ในการใช้ยา	2.90	3.00
4. แหล่งน้ำ	2.02	2.22
29. แหล่งน้ำและการมีน้ำใช้	1.70	2.60
30. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	2.33	1.83
5. ความรู้	2.28	2.79
31. ระดับการศึกษาของประชาชน	1.83	2.97
32. การให้ความรู้จากรัฐ	2.57	3.00
33. สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน	2.47	2.47
34. สถานที่ให้ความรู้ในตำบล	2.23	2.70

การศึกษาระดับการพัฒนาของภาคใต้ จากตัวอย่างที่สุ่มมา 30 หมู่บ้าน ตาม กชช. 2 ค. ซึ่งสำรวจในปี พ.ศ. 2527 และ พ.ศ. 2529 พบว่า ในภาคใต้มีการพัฒนาด้านการศึกษาสูงสุดกล่าวคือเปลี่ยนแปลงจากระดับ 2.28 เป็น 2.79 การพัฒนาด้านสาธารณสุขและโครงสร้างพื้นฐานทางการผลิตมีระดับการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นสดหล่นกันลงมาตามลำดับ คือ จาก 2.20 เป็น 2.63 และ 2.34 เป็น 2.61 ตามลำดับ การพัฒนาต้นแหล่งน้ำและผลผลิตใดมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยหรืออาจกล่าวได้ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงก็ได้ เป็นที่น่าสังเกตว่าปัญหาการอพยพหางานหาและแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรกลับมีปัญหารุนแรงมากขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2527 มีระดับ 2.57 และ 2.53 กลับลดลงมาที่ระดับ 1.93 และ 1.83 ในปี พ.ศ. 2529 ตามลำดับ

เป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ เมื่อนำค่าเฉลี่ยของกลุ่มปัญหาทั้งห้าใน 30 หมู่บ้าน ไปเปรียบเทียบกับผลที่ได้ในตารางที่ 3.1 บทที่ 3 แล้ว พบว่าการเปลี่ยนแปลงของปัญหาเป็นไปในแบบแผนเดียวกัน ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ในตัวอย่างมีค่าใกล้เคียงกับค่าพารามิเตอร์ของประชากร (นั่นคือค่าเฉลี่ยของทุกหมู่บ้านในภาคใต้) ดังนั้นแสดงว่าการสุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีความเป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษาได้ใกล้เคียงมาก

4.4.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงตัวชี้วัดระดับการพัฒนาจาก การสำรวจภาคสนาม

ในส่วนนี้จะเสนอการวิเคราะห์ตัวชี้วัดระดับการพัฒนาบางตัวจาก 34 ตัวชี้วัด โดยมีจุดมุ่งหมายว่าตัวชี้วัดนั้น ๆ มีความเที่ยงในการวัดเพียงใด ด้วยการนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสำรวจภาคสนามตัวชี้วัดที่จะนำมาวิเคราะห์ในส่วนนี้ได้แก่ ตัวชี้วัดที่มีการมีสร้าง คำถาม ในแบบสอบถาม กชช.2 ค. และ กชช. มอ.8

เนื่องจากเครื่องมือรวบรวมข้อมูลใน กชช. มอ.2 และ กชช. มอ.8 บรรจุคำถามบางคำถามที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับคำถามใน กชช.2 ค.ได้โดยตรง การวิเคราะห์ในกรณีนี้จะใช้การเปรียบเทียบเพื่อคว้าข้อมูลจาก 2 แหล่งมีความสอดคล้องกันเพียงใด ในอีกกรณี จะนำข้อมูลจากสภาพแนวโน้มของปัญหาและการสังเกตของคณะผู้วิจัย มาร่วมประกอบในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดระดับการพัฒนา

ข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ตัวชี้วัดของกลุ่มปัญหาทั้ง 5 กลุ่มนั้นจะนำข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามจากหมู่บ้านที่สุ่มเลือกศึกษาปัญหาเฉพาะบางด้านดังนี้

<u>ตัวชี้วัดระดับการพัฒนา</u>	<u>หมู่บ้านก้าวหน้า</u>	<u>หมู่บ้านล้าหลัง</u>
1. โครงสร้างพื้นฐาน	คะแนนเกณฑ์ชี้วัดสูงทั้ง 34 ตัว 5 หมู่บ้าน รวมกับคะแนนเกณฑ์ชี้วัดด้านโครงสร้างสูงอีก 2 หมู่บ้าน	คะแนนเกณฑ์ชี้วัดต่ำทั้ง 34 ตัว 5 หมู่บ้าน รวมกับคะแนนเกณฑ์ชี้วัดด้านโครงสร้างต่ำอีก 2 หมู่บ้าน

ตัวชี้วัดระดับการพัฒนาหมู่บ้านก้าวหน้าหมู่บ้านล้ำหลัง

2. ผลผลิต

คะแนนเกณฑ์ชี้วัดสูงทั้ง 34
ตัวชี้ 5 หมู่บ้าน รวมกับ
คะแนนเกณฑ์ชี้วัดด้านผลผลิต
สูงอีก 2 หมู่บ้าน

คะแนนเกณฑ์ชี้วัดต่ำทั้ง
34 ตัวชี้ 5 หมู่บ้าน
รวมกับคะแนนเกณฑ์
ชี้วัดด้านผลผลิตต่ำอีก
2 หมู่บ้าน

3. สาธารณสุข

คะแนนเกณฑ์ชี้วัดสูงทั้ง 34
ตัวชี้ 5 หมู่บ้าน รวมกับ
คะแนนเกณฑ์ชี้วัดด้าน
สาธารณสุขสูงอีก 2 หมู่บ้าน

คะแนนเกณฑ์ชี้วัดทั้ง
34 ตัวชี้ 5 หมู่บ้าน
รวมกับคะแนนเกณฑ์
ชี้วัดด้านสาธารณสุข
ต่ำอีก 2 หมู่บ้าน

4. แหล่งน้ำ

คะแนนเกณฑ์ชี้วัดสูงทั้ง 34
ตัวชี้ 5 หมู่บ้าน รวมกับ
คะแนนเกณฑ์ชี้วัดด้านแหล่ง
น้ำสูงอีก 2 หมู่บ้าน

คะแนนเกณฑ์ชี้วัดต่ำ
ทั้ง 34 ตัวชี้ 5 หมู่
บ้าน รวมกับคะแนน
เกณฑ์ชี้วัดด้านแหล่ง
น้ำต่ำอีก 2 หมู่บ้าน

5. ความรู้

คะแนนเกณฑ์ชี้วัดสูงทั้ง 34
ตัวชี้ 5 หมู่บ้าน รวมกับ
คะแนนเกณฑ์ชี้วัดด้านความรู้
สูงอีก 2 หมู่บ้าน

คะแนนเกณฑ์ชี้วัดต่ำ
ทั้ง 34 ตัวชี้ 5 หมู่
บ้าน รวมกับคะแนน
เกณฑ์ชี้วัดด้านความรู้
ต่ำอีก 2 หมู่บ้าน

4.4.2.1 การคมนาคม

ตัวชี้วัดระดับการพัฒนาในด้านนี้ใน กชช. 2 ค. ใช้ความสะดวกของยานพาหนะที่ใช้สัญจรไปมาในฤดูฝน หรือการใช้เวลาในการเดินทาง เป็นหลักในการแยกแยะระดับคะแนนด้านการคมนาคม ข้อมูลที่รวบรวมได้จาก กชช. 2 ค. ปี 2529 ชี้ว่า หมู่บ้านก้าวหน้า 7 หมู่บ้าน ที่นำมาพิจารณา ด้านโครงสร้างพื้นฐานมีระดับคะแนนอยู่ในระดับ 3 ทุกหมู่บ้านในขณะเดียวกัน มีเพียง 2 หมู่บ้าน ในกลุ่มหมู่บ้านล้าหลังที่ได้คะแนนในระดับ 3 อีก 3 หมู่บ้าน ได้คะแนนในระดับ 2 และอีก 2 หมู่บ้านมีคะแนนในระดับ 1

เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามผู้นำและผู้รู้ของหมู่บ้านใน กชช. มอ. 2 และ กชช. มอ. 08 มาเปรียบเทียบกับว่าหมู่บ้านก้าวหน้า นั้น ส่วนมากมีรถรับจ้างสองแถว หรือไม่มีก็เป็นรถบัสโดยสารวิ่งบริการมากกว่าวันละ 2 เที่ยว และยังมีมาเตอร์ไซค์รับจ้างวิ่งเกือบทุกหมู่บ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามีความสอดคล้องกับระดับคะแนนที่ให้จากแบบ กชช. 2 ค.

แต่กรณีหมู่บ้านล้าหลังนั้น บริการรถบัสโดยสาร หรือรถสองแถวที่วิ่งบริการมากกว่า 2 เที่ยวต่อวันนั้น พบได้ในบางหมู่บ้านเท่านั้น และจากการสังเกตของทีมนักวิจัยพบว่า มี 5 หมู่บ้านที่สภาพการเดินทางในฤดูฝนไม่มีความสะดวก โดยบางหมู่บ้านในกลุ่มนี้จะไม่มีรถรับจ้างวิ่งในฤดูฝน ซึ่งสอดคล้องกับคะแนนตัวชี้วัดนี้ที่พบจากแบบสอบถาม กชช. 2 ค. ของปี 2529 ซึ่งระบุว่า มี 5 หมู่บ้านที่มีระดับคะแนนอยู่ในระดับ 2 หรือระดับ 1

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าเกณฑ์ชี้วัดด้านคมนาคมที่ใช้อยู่มีความเที่ยงของการวัดในระดับที่น่าพอใจ

4.4.2.2 สิทธิในที่ดิน

เกณฑ์การชี้วัดสำหรับตัวชี้วัดนี้ในแบบสอบถาม กชช.2 ค. ใช้จำนวนครัวเรือนที่ต้องเช่าที่ดินเพิ่มบางส่วน ร่วมกับครัวเรือนที่ไร้ที่ดินทำกินของตนเอง ข้อมูลใน กชช.2 ค. สำหรับ 7 หมู่บ้านก้าวหน้า และ 7 หมู่บ้านล้าหลังมีดังนี้

	<u>หมู่บ้านก้าวหน้า</u>	<u>หมู่บ้านล้าหลัง</u>
คะแนนเกณฑ์ชี้วัดสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	7	1
คะแนนเกณฑ์ชี้วัดเท่ากับเกณฑ์เฉลี่ย	-	2
คะแนนเกณฑ์ชี้วัดต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	-	4

แต่ผลจากการสำรวจข้อมูลภาคสนามกลับพบข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

หมู่บ้านก้าวหน้า บ้านปากน้ำท่ากระจาย มีครัวเรือนประมาณ 80 % เช่าที่ราชพัสดุ และบ้านวังหินมีครัวเรือนเกิน 20% ที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ส่วนหมู่บ้านอื่น ๆ ในกลุ่มนี้ไม่มีปัญหาสิทธิในที่ดิน

หมู่บ้านล้าหลัง บ้านสามช่องไค้นั้นครัวเรือนทั้งหมดตั้งอยู่ในป่าสงวน บ้านไร่ยาวชาวบ้านไม่อาจมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน มีเพียงใบ สทก. ชี้ว่าให้ใช้ที่ดินนั้นทำกินเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนของบ้านปากช่องยังอยู่ในเขตป่าสงวนอีกด้วย

โดยสรุป ตัวชี้วัดการพัฒนาด้านนี้ สอดคล้องกันระหว่างข้อมูลที่สำรวจจากภาคสนาม กับข้อมูล กชช. 2 ค ยกเว้นคะแนนตัวชี้วัดของ 2 หมู่บ้านก้าวหน้า ควรเปลี่ยนเป็นระดับ 2 แทน อนึ่ง ปัญหาการไร้ที่ดินของหมู่บ้านเหล่านี้ มิใช่เป็นปัญหาการสูญเสียที่ดินที่มีอยู่เดิม แต่เนื่องจากบางครัวเรือนย้ายมาจากถิ่นอื่น จึงยังไม่อาจซื้อที่ดินเป็นของตนเองได้ และบางครัวเรือนนั้น ไม่มีที่ดินทำกินมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ครัวเรือนเหล่านี้จึงต้องประกอบอาชีพในทางรับจ้างแทน

4.4.2.3 อัตราค่าจ้าง

โดยที่เกณฑ์การชี้วัดได้ใช้อัตราค่าจ้างในหมู่บ้านเปรียบเทียบกับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัด เป็นเกณฑ์แยกแยะระดับการพัฒนา ข้อมูลจาก กชช. 2 ค. ปี 2529 เฉพาะในส่วนอัตราค่าจ้างมีดังนี้

	<u>หมู่บ้านก้าวหน้า</u>	<u>หมู่บ้านล้าหลัง</u>
อัตราค่าจ้างสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	7	3
อัตราค่าจ้างเท่ากับเกณฑ์เฉลี่ย	-	3
อัตราค่าจ้างต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	-	1

ข้อมูลดังกล่าวชี้ว่า การจ้างงานในหมู่บ้านก้าวหน้าล้วนใช้อัตราการจ้างที่สูงหรือเท่ากับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดทั้งสิ้น แต่จากผลการสำรวจข้อมูลภาคสนาม ที่ได้แยกสอบถามอัตราค่าจ้างในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรออกจากกัน ได้ข้อสรุปดังนี้

	หมู่บ้านก้าวหน้า		หมู่บ้านล้ำหลัง	
	ในภาค	นอกภาค	ในภาค	นอกภาค
	เกษตร	เกษตร	เกษตร	เกษตร
สูงกว่าอัตราขั้นต่ำ	4	6	2	3
ต่ำกว่าอัตราขั้นต่ำ	3	0	2	1
ไม่สามารถระบุ	0	1	3	3

ข้อมูลที่ได้สะท้อนว่า อัตราค่าจ้างในหมู่บ้านก้าวหน้าส่วนใหญ่สูงกว่าหรือเท่ากับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้ใน กชช. 2 ค แต่ข้อมูลสำหรับหมู่บ้านล้ำหลังแล้วพบว่าไม่อาจได้ภาพที่ชัดเจน ทั้งนี้เพราะมีหลายหมู่บ้านที่ไม่อาจจะบอกราค่าจ้างได้ ทั้งนี้เพราะการจ้างงานในหมู่บ้านเหล่านี้มักใช้การจ้างในลักษณะการแบ่งผลผลิตกับเจ้าของที่ดินแทน

4.4.2.4 ผลผลิตจากการทำนา

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำนาในชนบทภาคใต้ที่ควรสังเกต คือ ประการที่ 1 พื้นที่นาของภาคใต้มีขนาดเล็ก และประการที่ 2 ชาวนาภาคใต้นิยมใช้ข้าวพันธุ์พื้นเมือง ดังนั้นการวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงพิจารณาจากผลผลิตต่อไร่ อันเป็นเกณฑ์ที่ใช้แยกแยะระดับของตัวชี้วัดการพัฒนา ข้อมูลจาก กชช. 2 ค. ปี 2529 เปิดเผยข้อเท็จจริงว่ามีหมู่บ้านใดมีคะแนนตามเกณฑ์การชี้วัดในระดับใด

	หมู่บ้านก้าวหน้า	หมู่บ้านล้ำหลัง
คะแนนที่สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	-	-
คะแนนที่เท่ากับเกณฑ์เฉลี่ย	5	1
คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	2	6

แต่ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามให้ภาพการทานาของ 14 หมู่บ้านที่นำมาศึกษาดังต่อไปนี้

หมู่บ้านกัวหน้า ในแง่ผลผลิตเฉลี่ยมี 3 หมู่บ้านที่ผลผลิตอยู่ในระดับเกณฑ์เฉลี่ย ส่วนบ้านทุ่งสาโรง จังหวัดพัทลุง มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย อย่างไรก็ตามก็มีอีก 3 หมู่บ้าน ซึ่งไม่ได้ทานาเป็นหลัก คือ บ้านหลังเขาชุมชนใหม่ที่ทาสวนผลไม้เป็นส่วนใหญ่ บ้านบางทองนาในนั้นปลูกยางเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทั้ง 2 หมู่บ้าน นี้ไม่สามารถประมาณการผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ได้ สำหรับบางบางสะกอมนั้นเป็นหมู่บ้านที่ทำการประมงเป็นหลัก

หมู่บ้านลำหลัง มี 2 หมู่บ้าน คือบ้านเกาะเคี่ยม และบ้านสามช่องใต้ เป็นหมู่บ้านประมงชัดเจน มีพื้นที่สำหรับทานาน้อยมากคะแนนเกณฑ์ข้าวคัดตัวนี้ไม่ควรเท่ากับ 1 นอกจากนี้ สภาพพื้นที่ของอีก 3 หมู่บ้าน คือ บ้านไร่ยาว บ้านบางหงส์ และบ้านตลาดเก่า บ่งชี้ว่าการทานาคงเป็นลักษณะข้าวไร่มากกว่า เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทาสวนยาง หรือไม้ก็เป็นสวนผลไม้

โดยสรุปแล้ว ตัวชี้วัดด้านผลผลิตจากการทานาสำหรับบางพื้นที่น่าที่จะต้องปรับปรุง สภาพการผลิตของหมู่บ้านบางแห่งสะท้อนว่าไม่ควรนำดัชนีชี้วัดตัวนี้มาร่วมพิจารณา

4.4.2.5 การประกอบอาชีพอื่น ๆ

ตัวชี้วัดการพัฒนาตัวนี้นับว่าก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาภาคใต้เป็นการเฉพาะแล้วในหลาย ๆ หมู่บ้าน ที่มีอาชีพหลักในการทาสวนยาง หรือทำการประมงน้ำเค็ม และมีครัวเรือนประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ทาสวนผลไม้ หรือไม้ยืนต้น ที่สามารถคำนวณดัชนีได้ ซึ่งจะกลายเป็นมูลเหตุให้หมู่บ้านนั้น ๆ มีคะแนนตัวชี้วัดการพัฒนาด้านการเกษตรต่ำกว่าที่ควรเป็น ดังรายละเอียดจากข้อมูล กษช. 2 ค ต่อไปนี้ (พิจารณากลุ่มหมู่บ้านละ 7 หมู่บ้าน)

	<u>หมู่บ้านก้าวหน้า</u>	<u>หมู่บ้านล้ำหลัง</u>
คะแนนสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	-	-
คะแนนเท่ากับเกณฑ์เฉลี่ย	1	-
คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	6	7

จากข้อมูลดังกล่าวข้างบนชี้ให้เห็นว่า ทั้งหมู่บ้านก้าวหน้า และหมู่บ้านล้ำหลังต่างก็มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย สำหรับตัวชี้วัดนี้ในจำนวนใกล้เคียงกัน แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลจากการสำรวจพบข้อเท็จจริงดังนี้

หมู่บ้านก้าวหน้า มี 2 หมู่บ้าน ที่นอกจากการทำสวนยางแล้วยังมีการทำสวนผลไม้ และ ไม้ยืนต้นเป็นจำนวนมาก คือ บ้านหลังเขาขุนพนม และบ้านเขากลอย ส่วนบ้านปากบางสะกอมมีการทำประมงน้ำเค็มเป็นอาชีพหลัก และทำสวนยางรองลงมา หมู่บ้านเหล่านี้ควรมีดัชนีเกี่ยวกับผลผลิตเหล่านี้เท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย แต่เมื่อนำไปรวมกับการประกอบอาชีพด้านอื่น จึงทำให้ได้ค่าดัชนีอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย เพราะจะต้องเลือกคะแนนจากการประกอบอาชีพที่ให้ค่าค่าเป็นค่าของดัชนีชี้วัด

หมู่บ้านล้ำหลัง หมู่บ้านต่อไปนี้คือ บ้านไร่ยาว บ้านบางหงส์ ล้วนแต่ปลูกยางเป็นอันดับแรก ในขณะที่บ้านสามช่องใต้ และบ้านเกาะเคี่ยมเป็นหมู่บ้านทำการประมงเป็นหลัก

ดังนั้น ตัวชี้วัดการพัฒนาตัวนี้จึงไม่ได้สะท้อนสภาพการผลิตที่เป็นจริง เพราะการรวมเอาการผลิตหลักของหมู่บ้านมาไว้ร่วมกับการผลิตในอันดับรอง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว ตัวชี้วัดระดับการพัฒนาตัวนี้จึงควรมีการทบทวน

4.4.2.6 สินเชื่อเพื่อการเกษตร

สินเชื่อเป็นตัวชี้วัดระดับการพัฒนาในแง่การสะท้อนความสามารถในการลงทุนของหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี ข้อมูลจาก กชช.2 ค. ปี 2529 ชี้ให้เห็นระดับการใช้สินเชื่อในหมู่บ้านทั้ง 2 กลุ่มดังนี้

	<u>หมู่บ้านก้าวหน้า</u>	<u>หมู่บ้านล้าหลัง</u>
คะแนนสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	7	3
คะแนนเท่ากับเกณฑ์เฉลี่ย	-	-
คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	-	4

แต่จากข้อมูลการสำรวจภาคสนามได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้สินเชื่อใน 2 กลุ่มหมู่บ้านดังนี้

	<u>หมู่บ้านก้าวหน้า</u>	<u>หมู่บ้านล้าหลัง</u>
ใช้จากกลุ่มออมทรัพย์ หรือ สหกรณ์เป็นอันดับ 1	2	-
ใช้จาก ธกส. หรือธนาคารพาณิชย์เป็นอันดับ 1	4	3
ใช้จากพ่อค้าหรืออื่น ๆ เป็นอันดับ 1	1	3
ไม่สามารถระบุ	-	1 (บ่อน้ำลูวา)

จะเห็นได้ว่าข้อมูลจากการสำรวจจะแย้งกับข้อมูลใน กชช. 2 ค. โดยเฉพาะในหมู่บ้านก้าวหน้า อย่างไรก็ตามสภาพในหมู่บ้านล้าหลังก็ไม่ต่างกันมากนัก ข้ออธิบายสำหรับหมู่บ้านก้าวหน้า นั่นคือ ในหมู่บ้านเหล่านี้ครัวเรือนต่างมีหลักฐานการถือครองที่ดิน ซึ่งสามารถกู้ยืมจาก ธกส. หรือธนาคารพาณิชย์ได้ แต่กรณีของหมู่บ้านล้าหลังนั้น ปัจจัยหลักที่ขัดขวางไม่ให้ชาวบ้านใช้สินเชื่อจากแหล่ง ธกส. หรือสหกรณ์ ได้คงเนื่องมาจากปัญหาสิทธิในที่ดิน เฉพาะอย่างยิ่งบ้านไร่ยาว บ้านสามช่องใต้ และบ้านปากช่อง

ดังนั้น โดยสรุปจะพบว่าคะแนนตัวชี้วัดนี้สมควรได้รับการปรับปรุง เฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มหมู่บ้านก้าวน้ำน่าจะมียุหลายหมู่บ้านที่คะแนนควรอยู่ในระดับเท่าเกณฑ์เฉลี่ย

4.4.2.7 การอพยพทางานทา

เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดการพัฒนาตัวนี้ โดยพิจารณาสภาพปัญหาตัวนี้โดยทั่ว ๆ ไปของหมู่บ้านทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าปัญหายังไม่อยู่ในระดับที่รุนแรงนัก จากข้อมูล กชช. 2 ค. ปี 2529 ให้รายละเอียดของการอพยพทางานทาใน 7 หมู่บ้านก้าวน้ำ และ 7 หมู่บ้านลำหลังดังนี้

	<u>หมู่บ้านก้าวน้ำ</u>	<u>หมู่บ้านลำหลัง</u>
คะแนนสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	6	3
คะแนนเท่ากับเกณฑ์เฉลี่ย	-	-
คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย	1	4

แต่จากข้อมูลการสำรวจภาคสนาม ให้รายละเอียดการอพยพทางานทาดังนี้

	<u>หมู่บ้านก้าวน้ำ</u>	<u>หมู่บ้านลำหลัง</u>
ไม่มีการอพยพ	2	3
มี เกินกว่าครึ่งหนึ่ง	-	-
มี น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง	-	3
(แต่เกิน 10 % ของครัวเรือนทั้งหมด)		
มี น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง	5	1
(ไม่เกิน 10 % ของครัวเรือนทั้งหมด)		

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลจาก 2 แหล่ง พบว่ามีความสอดคล้องกันอยู่ในระดับสูง สำหรับการอพยพของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นการไปทำงานในภาคการเกษตร ยกเว้นบ้านเกาะเคียมที่ระบุว่าส่วนใหญ่ของผู้อพยพไปทำงานนอกตำบลจะ ไปทำงานรับจ้างหรือไม่ก็ค้าขาย

4.4.2.8 การสาธารณสุข

ตัวชี้วัดระดับการพัฒนาด้านสาธารณสุขที่นำมาศึกษาประกอบไปด้วย บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน ความรู้ในการใช้ยา การวางแผนครอบครัว การฉีดวัคซีน และการรักษาพยาบาล การเปรียบเทียบวิเคราะห์สภาพปัญหาที่รวบรวมจากการสำรวจภาคสนาม กับคะแนนตัวชี้วัดที่รวบรวมจากข้อมูล กชช. 2 ค. ในปี 2529 สามารถแยกกล่าวได้ดังนี้

(1) ตัวชี้วัดด้านบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน และตัวชี้วัดด้านการรักษาพยาบาล

ตารางที่ 4.52 เสนอการเปรียบเทียบการให้คะแนนของตัวชี้วัดทั้ง 2 ตัวชี้วัดจากข้อมูล กชช. 2 ค. และผลจากการตอบของผู้นำท้องถิ่นจากการสำรวจ โดยจะเสนอเฉพาะการรักษาพยาบาล ทั้งนี้เนื่องจากการให้ค่านิยามเหมือนกันระหว่างตัวชี้วัดบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน และการรักษาพยาบาล

จากการเปรียบเทียบในตารางที่ 4.52 พบว่า ในหมู่บ้าน ก้าวหน้านั้นข้อมูลมีการขัดแย้งกันอยู่ ทั้งนี้เพราะมี 6 หมู่บ้าน ที่คะแนนตัวชี้วัดการรักษาพยาบาลสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย แต่จากการสัมภาษณ์ผู้นำในหมู่บ้านกลุ่มนี้ กลับพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ไปใช้บริการที่สถานอนามัยมากกว่า ซึ่งข้อเท็จจริงจาก

กชช. 2 ค. กับข้อมูลจากการสำรวจ

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	ข้อมูล กชช. 2 ค. ปี 2529		คำถามใน กชช. มอ. 2	จำนวนหมู่บ้าน	
		ก้าวหน้า	ล่าช้า		ก้าวหน้า	ล่าช้า
การรักษาพยาบาล	(3) เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อยส่วนมากไปซื้อยาจากอสม. หรือกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน (2) ไปรับการรักษจากสถานบริการสาธารณสุข หรือคลินิก (1) ซื้อยาของ ยาชุด จากร้านค้าตนเอง	6	1	เมื่อเจ็บป่วยด้วยโรคทั่ว ๆ ไป ส่วนใหญ่ชาวบ้านไปรับการรักษาที่ (เรียงตามลำดับความสำคัญ) จำนวนหมู่บ้านที่ระบุแหล่งรักษาต่อไปนี้ เป็นอันดับหนึ่ง รักษากันเอง ซ้อยาหรือหายากินเอง สถานีอนามัย สถานีผดุงครรภ์ มอช. อสม. ผสล. ที่ประจำหมู่บ้าน ไม่สามารถจัดอันดับได้	1	3
		-	3		5	2
					1	-
					-	2

ข้อมูล กชช. 2 ค. คือ หมู่บ้านก้าวน้ำทั้ง 7 หมู่บ้านนั้น เกือบทั้งหมดมีสถานีนอนามัยประจำหมู่บ้าน ในขณะที่หมู่บ้านลำหลังทั้ง 7 หมู่บ้าน ไม่มีสถานีนอนามัยตั้งอยู่ภายในหมู่บ้านเลย อีกประการหนึ่ง มี 4 หมู่บ้านในกลุ่มหมู่บ้านก้าวน้ำที่มีกองทูนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน ในขณะที่หมู่บ้านลำหลังมีเพียง 2 หมู่บ้าน ที่มีกองทูนยาและเวชภัณฑ์

(2) ตัวชี้วัดด้านการฉีดวัคซีนในเด็ก

การฉีดวัคซีนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโรคในเด็ก เป็นตัวชี้วัดสถานะทางสุขภาพของประชากรที่คืออีกตัวหนึ่ง ทั้งนี้เพราะหมู่บ้านใด เด็กเล็กได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคได้อย่างทั่วถึงแล้ว ย่อมเป็นหลักประกันว่า เด็กในหมู่บ้านนั้น จะปราศจากการเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อที่ป้องกันได้ในระดับหนึ่ง ตารางที่ 4.53 เสนอผลเปรียบเทียบจำนวนหมู่บ้านที่ได้คะแนนตามตัวชี้วัดนี้ กับผลการสำรวจภาคสนาม

ผลการเปรียบเทียบจากตารางที่ 4.53 ชี้ว่า ข้อมูลจากการสำรวจ และข้อมูลที่บันทึกในแบบสอบถาม กชช. 2 ค. มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ความเห็นของผู้นำหมู่บ้านที่ระบุความครอบคลุมของการฉีดวัคซีนในเด็ก มีความใกล้เคียงกับคะแนนตัวชี้วัดที่ได้จากการกรอกแบบสอบถามของ คปค. ฝ่ายสาธารณสุข

4.4.8.3 ตัวชี้วัดด้านการวางแผนครอบครัว

ตารางที่ 4.54 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนตัวชี้วัดนี้ กับข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสำรวจพบว่า แม้ข้อมูลจากผลการสำรวจจะไม่ขัดแย้งกับข้อมูลในแบบสอบถาม กชช. 2 ค. มากนัก แต่จะเห็นว่า ผู้นำในหมู่บ้านทั้งก้าวน้ำและลำหลังจำนวนหนึ่ง ต่างมีความเห็น

ตารางที่ 4.53 แสดงการเปรียบเทียบตัวชี้วัดการฉีดวัคซีนในเด็ก จากคะแนนใน กชช. 2 ค. กับข้อมูลจากการสำรวจ

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	ข้อมูล กชช. 2 ค. ปี 2529		คำถามใน กชช. มอ. 2 กชช. มอ. 8	จำนวนหมู่บ้าน	
		ก้าวหน้า	ล่าช้า		ก้าวหน้า	ล่าช้า
การฉีดวัคซีนในเด็ก	เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกัน คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด (3) ร้อยละ 85 - 100 (2) ร้อยละ 65 - 84 (1) ต่ำกว่าร้อยละ 65	5	1	ปัจจุบัน (ปี 2530) มีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก หัด วัณโรค ในเด็กในหมู่บ้านนี้หรือไม่ (ตอบเพียงข้อเดียว) ฉีดครบทุกคน ฉีดบางคน ไม่มีเลย ไม่ระบุ	4	1
		2	6		3	4
		-	-		-	2

กชช. 2 ค. กับข้อมูลจากการสำรวจ

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	ข้อมูล กชช. 2 ค. ปี 2529		คำถามใน กชช. มอ. 2/ กชช. มอ. 8	จำนวนหมู่บ้าน	
		คำถามหน้า	คำถามหลัง		คำถามหน้า	คำถามหลัง
การวางแผน ครอบครัว	คู่สมรสที่ภรรยาไม่อายุ ระหว่าง 15 - 44 ปี และใช้บริการคุมกำเนิด (3) ร้อยละ 70 - 100 (2) ร้อยละ 60 - 69 (1) ค่ากว่าร้อยละ 60	7	2	คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีการวาง แผนครอบครัวหรือไม่ ไม่มี มี มากกว่าครึ่ง น้อยกว่าครึ่ง	-	1
		-	5		4	4
		-	-		3	2

ว่าบริการวางแผนครอบครัวในหมู่บ้านของคนยังมีการครอบคลุมน้อย และมี 1 หมู่บ้านที่ผู้นำตอบว่าไม่มีการคุมกำเนิดในหมู่บ้านของคน ซึ่งหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านชาวไทยมุสลิม อาจเป็นหมู่บ้านที่อัตราการครอบคลุมบริการคุมกำเนิดอยู่ในระดับต่ำ จึงเป็นสาเหตุให้ผู้นำตอบว่าไม่มีการคุมกำเนิดในหมู่บ้านนั้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อมูลด้านการวางแผนครอบครัวภายในหมู่บ้านมีการบันทึกโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างละเอียด จึงน่าจะเชื่อได้ว่า ข้อมูลจากแบบสอบถาม กชช. 2 ค. มีความถูกต้องมากกว่าอีกประการหนึ่ง ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามไม่ได้ขัดแย้งอย่างชัดเจนแจ้งแต่อย่างใดเพียงแต่สะท้อนว่า การครอบคลุมบริการในบางหมู่บ้านน่าจะต่ำกว่าที่ปรากฏใน กชช. 2 ค.

(4) ตัวชี้วัดด้านความรู้ในการใช้ยา

เนื่องจากตัวชี้วัดนี้ ใช้คำถามเดียวกับคำถามในตัวชี้วัดการรักษาพยาบาล ดังนั้นในแบบสอบถาม กชช. มอ. 2 จึงคิดแปลงคำถามเสียใหม่ โดยถามผู้นำหมู่บ้านให้ระบุว่ามียาประเภทใดบ้างที่ชาวบ้านนิยมซื้อกินเองมากที่สุด และซื้อจากแหล่งใด

ข้อมูลเปรียบเทียบในตารางที่ 4.56 สะท้อนให้เห็นว่ามีความขัดแย้งเกี่ยวกับข้อค้นพบระหว่างแหล่งข้อมูลทั้งสอง กล่าวคือข้อมูลจากแบบสอบถาม กชช. 2 ค. ระบุว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ทั้งในหมู่บ้านก้าวน้ำและหมู่บ้านลำหลัง เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อย ต่างก็ไปรับบริการจาก อสม. หรือจากกองทุนยา แต่จากการสำรวจพบว่า ชาวบ้านกลับยังมีพฤติกรรมรักษาพยาบาลด้วยตนเองด้วยการใช้ยาที่มีขายในแหล่งขายต่าง ๆ ซึ่งพบว่ามี 2 หมู่บ้านในกลุ่มก้าวน้ำที่ระบุว่า ไปซื้อยาจากร้านค้าทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน แต่ในกลุ่มหมู่บ้านลำหลังพบว่า มี 4 หมู่บ้านที่ชาวบ้านซื้อยาเหล่านั้นจากร้านค้า ดังนั้นในกรณีนี้ ตัวชี้วัดความรู้ในการใช้ยาน่าจะมีการปรับปรุงอีกครั้ง

ตารางที่ 4.55 แสดงการเปรียบเทียบตัวชี้วัดความรู้ในการใช้ยา คะแนนตัวชี้วัด
กชช. 2 ค. กับข้อมูลจากการสำรวจ

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	ข้อมูล กชช. 2 ค. ปี 2529		คำถามใน กชช. มอ. 2/ กชช. มอ. 8	จำนวนหมู่บ้าน	
		ก้าวหน้า	ล่าหลัง		ก้าวหน้า	ล่าหลัง
ความรู้ในการ ใช้ยา	<p>เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อย ชาวบ้านส่วนมากรักษาคาม อาการโดย</p> <p>(3) ซื้อยาจาก อสม. หรือ กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำ หมู่บ้าน</p> <p>(2) ไปรับการรักษาจาก บริการสาธารณสุข หรือคลินิก</p> <p>(1) ซื้อยาของ ยาชุด จาก ร้านค้ากินเอง</p>	7	7	<p>ยาที่ชาวบ้านนิยมซื้อกินเองได้แก่ (ให้ใส่หมายเลขลำดับความสำคัญ) ยาแก้ปวด เช่น บุรา เอเอ็นที ทัมใจ ฯลฯ</p> <p>ยาแก้ท้องเสีย ยาธาตุ ยาแก้ไข้ ใช้จับสั้น ใช้ป่า</p> <p>ยาบารุง ยาบารุงกำลัง เช่น ยาม้า ลิโพ</p> <p>หมายเหตุ ข้อมูลจำนวนหมู่บ้าน บันทึกเฉพาะที่ระบุความสำคัญเป็น อันดับ 1</p>	3	4
		-	-		-	-
		-	-		1	1
		-	-		-	1

4.4.3 การปรับปรุงตัวชี้วัดระดับการพัฒนา

ผลการวิเคราะห์ตัวชี้วัดระดับการพัฒนาโดยนำข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามมาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ดังนี้

4.4.3.1 ตัวชี้วัดที่ไม่ได้นำมาพิจารณา : การตั้งถิ่นฐาน การมีไฟฟ้าใช้ การมีโรงสีหรือร้านค้า สภาพความคงทนของบ้าน แหล่งไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง การประกอบอาชีพและการมีงานทำ สัตว์ใช้งาน ผลผลิตจากการทำไร่อัตรการตายของสัตว์ปีก บริการสาธารณสุขในตำบล สุขลักษณะในบ้าน สุขภาพและอนามัย น้ำหนักเด็กแรกเกิด การขาดสารอาหารในเด็ก 1 - 5 ปี และศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และการกีฬา

แม้ตัวชี้วัดดังกล่าวนี้จะไม่ได้นำมาศึกษา ในงานภาคสนาม แต่มีข้อสังเกตที่ควรนำไปประกอบการปรับปรุง คือ

(1) ตัวชี้วัดด้านการมีโรงสี และร้านค้าควรปรับปรุง เพราะสภาพการผลิตของหมู่บ้านหลายแห่งไม่เปิดโอกาส ให้มีการจัดตั้งโรงสี เพราะปริมาณผลผลิตข้าวมีน้อยมาก

(2) ตัวชี้วัดด้านบริการสาธารณสุข ในตำบลควรตัดทิ้ง เพราะว่าเป็นตัวชี้วัดระดับการพัฒนาในระดับตำบลไม่ใช่การวัดการพัฒนาของหมู่บ้าน ถ้ายังคงดัชนีตัวนี้ไว้ทุกหมู่บ้านในตำบลนั้น ๆ จะมีคะแนนตัวชี้วัดนี้เท่ากัน ซึ่งไม่ช่วยในการจำแนกความแตกต่างระหว่างหมู่บ้าน

4.4.3.2 ตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมในการวัด

จากผลการศึกษาดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาที่เสนอไปแล้วในตอนต้น พบว่ามีดัชนีชี้วัดหลายตัวมีความเหมาะสม ไม่จำเป็นต้องปรับปรุง ดัชนีเหล่านี้ได้แก่ การคมนาคม สิทธิในที่ดิน การอพยพทางานทำ การฉีดวัคซีนในเด็ก การวางแผนครอบครัว การรวมตัวของเกษตรกร การทำการเกษตรकुแล้ง น้ำกินน้ำใช้ น้ำเพื่อการเกษตร ระดับการศึกษาของประชาชน การให้ความรู้ของรัฐ และสถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน

4.4.3.3 ตัวชี้วัดที่สมควรปรับปรุง

(1) อัตราค่าจ้าง สมควรปรับปรุงเกณฑ์ชี้วัดทั้งนี้เพราะ ในหมู่บ้านชนบทจำนวนมากไม่ได้จ้างงานเป็นงานวันค่อวัน แต่เป็นการแบ่ง ผลผลิตกับเจ้าของที่ดิน ซึ่งคิดมูลค่าเหมือนผลผลิตนั้นไปขาย

(2) สินเชื่อเพื่อการเกษตร ควรปรับปรุงเกณฑ์การชี้วัด ทั้งนี้เนื่องจากในหมู่บ้านส่วนใหญ่ นั้น ราษฎรจะใช้แหล่งสินเชื่อจากหลายแหล่ง คละกันไป การไปใช้แหล่งสินเชื่อจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือสหกรณ์ เพียงแหล่งเดียวน่าจะไม่เป็นจริง เพราะกลับพบว่า แหล่งสินเชื่อหลักของชาว ชนบทคือ ธกส.

(3) ผลผลิตจากการทำนา ตัวชี้วัดด้านนี้เมื่อนำมาใช้กับ หมู่บ้านภาคใต้แล้ว คะแนนที่ได้ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับ 1 หรือระดับ 2 เท่านั้น ทั้งนี้เพราะพื้นที่ภาคใต้ที่มีความเหมาะสมในการทำนามีน้อย เป็นพื้นที่ขนาดเล็ก นอกจากนี้ ชาวชนบทภาคใต้ยังนิยมปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมากกว่าข้าวพันธุ์ส่งเสริม ซึ่งเป็นข้าวที่ให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ จึงควรพิจารณาว่า การใช้เกณฑ์ชี้วัด ที่อิงกับปริมาณผลผลิตต่อไร่จะมีความเหมาะสมเพียงใด

(4) การประกอบอาชีพอื่น ๆ โดยที่พื้นที่ส่วนใหญ่ของภาค ใต้จะไปใช้ในการปลูกยางพารา แต่รายได้จากผลผลิตยางพารา เป็นหนึ่งใน เก้าเกณฑ์ชี้วัด ที่ผู้สำรวจต้องเลือกเกณฑ์ชี้วัดที่ได้ระดับคะแนนต่ำสุด เป็นคะแนนของดัชนี ดังนั้นจึงควรปรับปรุง โดยแยกตัวชี้วัดด้านผลผลิตจากการทำสวน ยางพารา และผลผลิตจากการประมง ออกเป็นตัวชี้วัดเฉพาะต่างหาก

(5) การรักษาพยาบาล และความรู้ในการใช้ยา เป็น สองตัวชี้วัดที่มีเกณฑ์การชี้วัดเหมือนกัน จึงควรปรับปรุงโดยยุบเหลือเพียงตัวชี้ วัดเดียว

4.5 ปัจจัยอธิบายการเปลี่ยนแปลงตัวชี้วัดระดับการพัฒนา

เมื่อย้อนกลับไปพิจารณา ผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดระดับการพัฒนาในตารางที่ 4.51 จะพบว่าตัวชี้วัดของปัญหาด้านผลผลิต และตัวชี้วัดของปัญหาแหล่งน้ำมีการเปลี่ยนแปลงจาก พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2529 ในระดับที่ต่ำกว่ากลุ่มปัญหาอื่น ซึ่งเมื่อนำเอาสภาพปัญหา กลุ่มโครงการ หรือโครงการที่ลงไปในกลุ่มบ้านนั้น ๆ รวมทั้งปัจจัยทางอื่น ๆ มาประกอบการพิจารณาจะพบว่า มีข้อสรุปอธิบายได้ดังนี้

4.5.1 ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคมนาคม นั้น จะพบว่าการปรับปรุงด้านนี้ในหมู่บ้านลำหลังอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นผลของการนำโครงการตามระบบ กชช. เช่นโครงการก่อสร้างทางชนบท การก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น และโครงการ กชช. เข้าลงไปในกลุ่มบ้าน ซึ่งทำให้มีถนนติดต่ออำเภออย่างทั่วถึง แม้ว่าหมู่บ้านลำหลังเหล่านี้ส่วนมากจะประสบกับปัญหาผิวการจราจรไม่เหมาะต่อการสัญจรในฤดูฝน

สำหรับปัญหาสิทธิ์ในที่ดินนั้น กล่าวได้ว่าเกือบไม่มีโครงการเลย ยกเว้นการพยายามออก นส 3. ในบ้านบางพงศ์ และเมื่อดูค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดนี้ กลับพบว่าค่าเฉลี่ยของ พ.ศ. 2529 มีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ พ.ศ. 2527 ทั้ง ๆ ที่กรมที่ดินมีแผนงานที่ดิน คืองานออกหนังสือแสดงสิทธิ์ในที่ดิน และโครงการรังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

4.5.2 ปัญหาสาธารณสุข

โดยรวมแล้ว ปัญหาสาธารณสุขบรรเทาลงมากทั้งกลุ่มหมู่บ้านก้าวหน้า และกลุ่มหมู่บ้านลำหลัง ทั้งนี้เพราะว่าโครงการในหมวดกระทรวงสาธารณสุข ตามระบบ กชช. จำนวน 14 โครงการนั้น ส่วนใหญ่เป็น

งานบริการสาธารณสุขที่ครอบคลุมทั้งการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ และควบคุมและป้องกันโรค ที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในหมู่บ้าน ดังนั้น ในภาพรวมแล้ว ตัวชี้วัดด้านปัญหาสาธารณสุขจึงเปลี่ยนแปลงไปในระดับที่สูงขึ้น

4.5.3 ปัญหาด้านความรู้

การเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดระดับการพัฒนาด้านความรู้ มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคล้ายกันปัญหาสาธารณสุข ทั้งนี้เพราะสองในสี่ตัวชี้วัดของกลุ่มปัญหานี้เป็นตัวชี้วัดของกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นปกติ และดำเนินการอย่างต่อเนื่องในหมู่บ้านอยู่แล้ว โครงการในหมวดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในปี 2527 มี 44 โครงการ และในปี 2529 มี 50 โครงการ นั้น โครงการส่วนใหญ่จะไม่ใช้โครงการที่ลงดำเนินการในทุกหมู่บ้าน ดังนั้นโครงการที่พบมากในการสำรวจภาคสนาม ครั้งนี้จึง เป็นโครงการป้องกันการลืมนั่งหนังสือ และโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือเป็นหลัก

4.5.4 ปัญหาด้านแหล่งน้ำ

เป็นที่ชัดเจนว่า โครงการจัดหาน้ำสะอาดในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคุ่มน้ำ หรือระบบประปา น่าจะเป็นกลุ่มโครงการที่ช่วยให้ปัญหาการขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ในหมู่บ้านล้าหลัง ได้ชัดเจน

สำหรับปัญหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรนั้น สภาพแวดล้อมอื่นๆ เช่นการมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ลักษณะพื้นที่เอื้ออำนวย เป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นเหตุให้โครงการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เช่น เหมืองส่งน้ำ ฝายน้ำล้น อ่างเก็บน้ำ สระน้ำเพื่อการเกษตร ลงไปดำเนินการ อย่างไรก็ตามปัจจัยอีกประการหนึ่งคือ การมีโครงการ กสช. ลงไปดำเนินการก็เป็นส่วนช่วยเสริมการแก้ปัญหาในด้านนี้ให้บรรเทาความรุนแรงลงไป

4.5.5 ปัญหาด้านผลผลิต

การเปลี่ยนแปลงด้านปัญหาผลผลิตเป็นผลที่มาจากทั้ง โครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ และปัจจัยด้านอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 4.56 เป็นตารางรูปโครงการที่ลงไปดำเนินการใน 7 หมู่บ้านก้าวหน้า และ 7 หมู่บ้านล้าหลัง เมื่อพิจารณาเฉพาะปัญหาผลผลิต

ข้อเท็จจริงในเรื่องการแก้ปัญหาผลผลิตนั้น พบว่าโครงการต่าง ๆ ในระบบ กชช. ตั้งแต่ พ.ศ. 2527 - 2529 นั้น เฉพาะโครงการในหมวดกระทรวงสหกรณ์เพียงกระทรวงเดียวในปี 2527 มี 54 โครงการ และเพิ่มเป็น 67 โครงการ ในปี พ.ศ. 2529 และยังมีโครงการอยู่ในหมวดกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการอีกจำนวนหนึ่ง แต่โครงการเหล่านี้ไม่ได้นำลงไปดำเนินการในทุกหมู่บ้าน หรือทุกโครงการเหล่านี้ไม่ได้นำลงไปดำเนินการในทุกหมู่บ้าน หรือทุกโครงการยิ่งกว่านั้น โครงการที่นำลงไปดำเนินการกับบางครัวเรือน ในรูปแบบลงสาธิต หรือเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะระบุว่าการเปลี่ยนแปลงด้านผลผลิตเป็นผลมาจากโครงการ หรือกลุ่มโครงการใด

อย่างไรก็ตาม ในแง่ผลกระทบของโครงการด้านการผลิตพอจะกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

(1) ข้อเท็จจริงที่พบว่ามีโครงการฝึกอบรมทางด้านการผลิตในหมู่บ้านก้าวน้ำมาก และหมู่บ้านเหล่านี้มีการทำการเกษตรอย่างหลากหลายกว่า น่าจะสะท้อนได้ว่าเป็นผลกระทบของโครงการเพิ่มพูนความรู้และทักษะทางการผลิต

(2) การทำการเกษตรฤดูแล้งในหมู่บ้านก้าวน้ำที่มีแนวโน้มสูงขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งควรเป็นผลเนื่องจากหมู่บ้านเหล่านี้มีความพอเพียงด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรมากกว่า

(3) พฤติกรรมการทำนาของชาวนากาโคใต้ ซึ่งผลจากการสำรวจ พบว่าราษฎรในหมู่บ้านทำนาส่วนใหญ่นิยมข้าวพันธุ์สังเสริมน้อยกว่าข้าวพันธุ์พื้นเมือง จึงเป็นเหตุให้ได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ

(4) ในการผลิตทางการเกษตร เกษตรกรใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น ซึ่งพบได้ทั้งในหมู่บ้านก้าวน้ำ และหมู่บ้านลำหลัง จึงเป็นเหตุให้ต้นทุนการผลิตสูง

4.5.6 ปัจจัยทางอ้อมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงในแง่ผลผลิตและรายได้ของชาวนาชนบทนอก จากจะ เนื่องจากอิทธิพลของ โครงการพัฒนาของรัฐเองแล้ว มีปัจจัยทางอ้อม อีกหลายประการที่ควรนำมาประกอบอธิบายปัจจัยเหล่านี้ได้แก่

(1) ปัจจัยด้านสภาพภูมิศาสตร์

การที่หมู่บ้านชนบทภาคใต้ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีสภาพต่าง กัน 3 ลักษณะ นั้น เป็นปัจจัยบีบบังคับให้ราษฎรต้องตัดสินใจผลิตในด้านใดด้าน หนึ่ง หรือไม่ก็กลายเป็นข้อจำกัดที่ทำให้มีทางเลือกน้อย เช่น หมู่บ้านทานา ซึ่งอยู่ในสภาพภูมิประเทศที่ประสบปัญหาน้ำท่วมหรือปัญหาขาดแคลนน้ำได้เสมอ

(2) สภาพของดิน

สภาพของดินเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตโดยตรง ข้อเท็จจริงจากการสำรวจมีดังต่อไปนี้

2.1 ในกลุ่มหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบชายทะเล นอก จากหมู่บ้านชาวประมง 4 หมู่บ้าน อันได้แก่ ปากน้ำท่ากระจาย ปากบางสะ กอม สามช่องใต้ และ เกาะเคี่ยมแล้ว ยังมีอีก 4 หมู่บ้านที่ไม่ใช่หมู่บ้านประ มง หมู่บ้านเหล่านี้ต่างมีปัญหาด้านสภาพดินเกือบทั้งสิ้น กล่าวคือ สภาพดินเป็น ดินจืด ดินมีกรวดทราย หรือดินเปรี้ยว ซึ่งส่งผลให้ผลผลิตจากการทำนาอยู่ใน ระดับต่ำ นอกจากนี้หมู่บ้านเหล่านี้ต่างก็ขาดแหล่งน้ำที่เหมาะสมที่จะใช้ เป็น แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรอีกด้วย การทำนาจึงต้องพึ่งน้ำฝนอย่างสิ้นเชิง

2.2 ในกลุ่มหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนพื้นที่เนินชัน ๆ ลง ๆ พบว่าใน 5 หมู่บ้านลำหลัง และ 3 หมู่บ้านก้าวหน้า ต่างทำสวนยางเป็นอาชีพ หลัก และสภาพดินโดยทั่ว ๆ ไปไม่เลวเกินไปนัก แต่หมู่บ้านเหล่านี้ โดย เฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านลำหลังนั้น (ยกเว้นบ้านบางเนียง) ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการคมนาคมลำบาก โครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ เฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตรก็ขาดแคลน จึงส่งผลกระทบต่อสภาพการผลิตของหมู่บ้านเหล่านี้นี้ที่ต้องพึ่งสวนยางเป็นหลัก การผลิตพืชอื่น ๆ เป็นเพียงการทำในลักษณะหัว ไร่ปลายนา เท่านั้น และมีข้อสังเกตอีกประการคือ เกือบทั้งหมดของหมู่บ้าน

(1.1) ในกลุ่มหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนที่ราบชายทะเล นอกจากหมู่บ้านชาวประมง 4 หมู่บ้าน อันได้แก่ ปากน้ำท่ากระจาย ปากบางสะกอม สามช่องใต้ และ เกาะเคี่ยมแล้ว ยังมีอีก 4 หมู่บ้านที่ไม่ใช่หมู่บ้านประมง หมู่บ้านเหล่านี้ต่างมีปัญหาด้านคุณภาพดินเกือบทั้งสิ้น กล่าวคือ สภาพดินเป็นดินจืด ดินมีกรวดทราย หรือดินเปรี้ยว ซึ่งส่งผลให้ผลผลิตจากการทำนาอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้หมู่บ้านเหล่านี้ต่างก็ขาดแหล่งน้ำที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรอีกด้วย การทำนาจึงต้องพึ่งน้ำฝนอย่างสิ้นเชิง

(1.2) ในกลุ่มหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนพื้นที่เนินชัน ๆ ลง ๆ พบว่าใน 5 หมู่บ้านลำหลัง และ 3 หมู่บ้านก้าวน้ำต่างทำสวนยางเป็นอาชีพหลัก และสภาพดินโดยทั่ว ๆ ไปไม่เลวเกินไปนัก แต่หมู่บ้านเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านลำหลังนั้น (ยกเว้นบ้านบางเนียง) ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการคมนาคมลำบาก โครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรก็ขาดแคลน จึงส่งผลกระทบต่อสภาพการผลิตของหมู่บ้านเหล่านี้ที่ต้องพึ่งสวนยางเป็นหลัก การผลิตพืชอื่น ๆ เป็นเพียงการทำในลักษณะหัวไร่ปลายน่า เท่านั้น และมีข้อสังเกตอีกประการคือ เกือบทั้งหมดของหมู่บ้านลำหลังกลุ่มนี้ ต่างเป็นหมู่บ้านตั้งใหม่ มีอายุไม่มากนัก

(1.3) กลุ่มหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนที่ราบ ห่างจากฝั่งทะเล เป็นน้ำสั่งเกิดว่า ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านก้าวน้ำต่างเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในภูมิประเทศลักษณะนี้ ความสัมพันธ์ของสภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะของดิน และการผลิตกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

หมู่บ้านก้าวน้ำ ในจำนวน 8 หมู่บ้านนั้น มี 4 หมู่บ้านที่มีการทำนาเป็นหลัก อีก 3 หมู่บ้านทำสวนยางโดยมีการทำนาเสริมบ้าง และอีก 1 หมู่บ้าน คือบ้านหลังเขาชุมชนพมจะทำสวนผลไม้เป็นหลักและหมู่บ้านเหล่านี้มี 5 หมู่บ้านที่สภาพของดินไม่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาของคุณภาพดินที่พบจะเป็นหมู่บ้านทำนาทั้ง 3 หมู่ ซึ่งมีปัญหาหน้าดินถูกชะล้าง ดินจืด และดินมีกรวดทราย อย่างไรก็ตาม กล่าวโดยสรุปสภาพภูมิประเทศและคุณภาพของดินในหมู่บ้านเหล่านี้ต่างเอื้อต่อการผลิตในทิศทางที่ให้ผลผลิตดีขึ้น

2.3 กลุ่มหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ห่างจากฝั่งทะเล เป็นน้ำสั่ง เกิดว่า ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านก้าวน้ำค้าง เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในภูมิประเทศลักษณะนี้ ความสัมพันธ์ของสภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะของดิน และการผลิตกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

หมู่บ้านก้าวน้ำ ในจำนวน 8 หมู่บ้านนั้น มี 4 หมู่บ้านที่มีการทำนาเป็นหลัก อีก 3 หมู่บ้านทำสวนยางโดยมีการทำนาเสริมบ้าง และอีก 1 หมู่บ้าน คือบ้านหลัง เขาขุนพนมจะทำสวนผลไม้เป็นหลักและหมู่บ้านเหล่านี้มี 5 หมู่บ้านที่สภาพของดินไม่มีปัญหาในการผลิต ปัญหาของคุณภาพดินที่พบจะเป็นหมู่บ้านทำนาทั้ง 3 หมู่ ซึ่งมีปัญหาหน้าดินถูกชะล้าง ดินจืด และดินมีกรวดทราย อย่างไรก็ตาม กล่าวโดยสรุปสภาพภูมิประเทศและคุณภาพของดินในหมู่บ้านเหล่านี้ต่างเอื้อต่อการผลิตในทิศทางที่ให้ผลผลิตดี

หมู่บ้านลำหลัง หมู่บ้านกลุ่มนี้ มี 4 หมู่บ้านที่ทำนาเป็นหลัก และปลูกยางกับทาสวนผลไม้เป็นหลักอีก 2 หมู่บ้าน ในแง่คุณภาพของดินสำหรับหมู่บ้านที่ทำนา พบว่าทั้ง 4 หมู่บ้านต่างพบปัญหาคุณภาพดินแล้ว กล่าวคือเป็นดินจืด ดินเปรี้ยว ดินมีกรวดทราย หรือหน้าดินถูกชะล้างทั้งสิ้น ยิ่งกว่านั้น ทั้ง 4 หมู่บ้าน นี้ต่างประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรทั้งสิ้น อันเป็นเหตุให้ผลผลิตจากการทำนาอยู่ในระดับต่ำ

(3) ปัจจัยด้านราคา

จากข้อมูลภาวะเศรษฐกิจและการเงินภาคใต้ปี พ.ศ. 2527 - 2530 รวบรวมโดยธนาคารแห่งประเทศไทยสาขาภาคใต้ ได้เสนอการเปลี่ยนแปลงราคาของผลผลิตบางประเภท ระหว่าง พ.ศ. 2527-2529 ดังนี้

- (3.1) ราคาข้าวเปลือกเจ้า/เกวียน ลดลงร้อยละ 14
- (3.2) ราคามะพร้าวชายส่ง ลดลงร้อยละ 46
- (3.3) ราคากาแฟชายส่งต่อกิโลกรัม เพิ่มขึ้นร้อยละ 46
- (3.4) ราคายางแผ่นรมควันชั้น 3 ต่อกิโลกรัม เพิ่มขึ้นร้อยละ 7
- (3.5) ราคาสัตว์น้ำ โดยเฉพาะกุ้งกับปลาหมึกเพิ่มขึ้นหนึ่งเท่าตัว แม้แต่ราคาปลาเบ็ดก็เพิ่มขึ้นร้อยละ 8

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าระดับราคาเป็นปัจจัยอธิบายการเปลี่ยนแปลงระดับรายได้มากกว่าปัจจัยด้านอื่น อย่างไรก็ตามในกรณีของพารานัน ปัจจัยที่ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นคือ การที่มีพื้นที่ พันธ์การสงเคราะห์การปลูกยางแทนเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง กล่าวคือ พื้นที่พันธ์การสงเคราะห์ในปี พ.ศ. 2527 มี 1.4 ล้านไร่ และใน พ.ศ. 2529 พื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 1.9 ล้านไร่ คิดเป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 22 ดังนั้นปัจจัยที่มีผลต่อผลผลิตยางพารา คือ ปริมาณยางพันธุ์ดีที่สามารถให้น้ำยางได้

ตารางที่ 4.57 ตัวแปรอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านผลผลิตและรายได้ของหมู่บ้านกัวหน้าและลำห้ง เปรียบเทียบเฉพาะหมู่บ้านที่เกี่ยวข้อง

หมู่บ้าน		พื้นที่ทำการ เกษตรต่อ ครัวเรือน (ไร่)	จำนวนสมาชิก ต่อครัวเรือน (คน)	ไม่มีที่ดิน ทำกิน (%)	สภาพคมนาคม *	สภาพภูมิศาสตร์
กัวหน้า ทุกตัวชี้วัด	โรงดิน	16	5	30	1	ที่ราบห่างทะเล
	ทุ่งสำโรง	23	6	10	2	ที่ราบห่างทะเล
	หลังเขาขุนทนม	11	3	0	1	ที่ราบห่างทะเล
	ดอนม่วง	4	8	0	2	ที่ราบห่างทะเล
	เขากลอย	26	5	0	1	ที่ราบห่างทะเล
กัวหน้า ผลผลิต	ปากบางสะกอม	9	7	0	2	ที่ราบชายทะเล
	บางทองนาใน	23	5	อยู่ในเขต ป่าสงวน	2	ที่เนินเขา
ลำห้ง ทุกตัวชี้ วัด	สามช่องใต้	มีน้อย	6	30	3	ที่ราบชายทะเล
	บางโหนด	34	5	2	4	ที่ราบชายทะเล
	ไร่ยาว	41	6	0	3	ที่เนินเขา
	บ่อน้ำจาว	9	7	3	3	ที่ราบห่างทะเล
	บางพงส์	53	6	10	3	ที่เนินเขา
ลำห้ง ผลผลิต	เกาะเคี่ยม	1	11	0	3	ที่ราบชายทะเล
	ตลาดเก่า	20	6	7	1	ที่ราบห่างทะเล

* 1 = ดีเยี่ยม, 2 = ดี, 3 = ปานกลาง, 4 = แย่มาก

4.6 ความเข้าใจของราษฎรต่อระบบ กชช.

เนื่องจากการพัฒนาตามระบบ กชช. ได้เริ่มขึ้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ซึ่งมีหลักการที่เปิดโอกาสให้ราษฎรมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนและการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโครงการพัฒนาที่ลงไปหมู่บ้าน ดังนั้นในการสำรวจภาคสนามจึงได้ผนวกคำถามในส่วนนี้ในแบบสำรวจ กชช. มอ. 2 เพื่อให้ผู้นำและผู้รู้ของหมู่บ้านตอบ ตารางที่ 4.58 เสนอผลการสำรวจจากกลุ่มหมู่บ้านทั้งสอง

ตารางที่ 4.58 แสดงจำนวนหมู่บ้านที่ให้ความเห็นในเชิงประเมินความเข้าใจของราษฎรต่อระบบ กชช.

รายการ	ดีขึ้น		คงเดิม		แย่ลง	
	หมู่บ้าน ก้าวหน้า	หมู่บ้าน ล้าหลัง	หมู่บ้าน ก้าวหน้า	หมู่บ้าน ล้าหลัง	หมู่บ้าน ก้าวหน้า	หมู่บ้าน ล้าหลัง
1. มีความเข้าใจในการเสนอขอโครงการ	6	6	4	8	1	-
2. มีความสนใจในการติดตามโครงการหลังจากเสนอแล้ว	5	8	3	6	2	-
3. ให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการ	6	9	5	4	-	-
4. ดูแลบำรุงรักษาอาคารวัตถุหลังจากโครงการสิ้นสุด	6	7	4	6	-	-
5. มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องภายหลังโครงการสิ้นสุด	6	6	4	4	-	2

หมายเหตุ : 1. ในหมู่บ้านก้าวหน้าได้คำตอบเพียง 11 หมู่
2. มีหนึ่งหมู่บ้านในหมู่บ้านล้าหลังไม่ให้คำตอบ

ผลสำรวจจากตารางที่ 4.59 ได้สะท้อนให้เห็นความเข้าใจและการ
ดำเนินงานโครงการพัฒนาในระบบ กชช. ที่พอจะกล่าวสรุปได้ดังนี้

(1) ในด้านความเข้าใจในการเสนอขอโครงการ ราษฎรในหมู่บ้านลำหลังยังไม่เข้าใจชัดเจนนัก เมื่อเปรียบเทียบกับราษฎรจากหมู่บ้านก้าวหน้า

(2) ในด้านการสนใจติดตามผลหลังจากเสนอโครงการนั้น กลับพบว่าราษฎรในหมู่บ้านลำหลังให้ความสนใจมากกว่า

(3) ความร่วมมือในการดำเนินโครงการเห็นได้ชัดเจนในหมู่บ้านก้าวหน้า ซึ่งอาจเนื่องจากในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา โครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานจะลงดำเนินการในหมู่บ้านลำหลังมากกว่า

(4) การดูแลบำรุงรักษาโครงการไม่ปรากฏความแตกต่าง ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดา ที่ราษฎรในหมู่บ้านชนบทจะมีประเพณีดูแลรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์เป็นประจำอยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม เมื่อสอบถามต่อไปว่า ราษฎรมีความเข้าใจ และศรัทธาต่อระบบ กชช. มากน้อยเพียงใด จำนวนหมู่บ้านที่ให้ความเห็นมีดังนี้

	<u>หมู่บ้านก้าวหน้า</u>	<u>หมู่บ้านลำหลัง</u>
1. มีความเข้าใจและศรัทธา ในระบบ กชช. ดี	4	2
2. ไม่แสดงออกว่าศรัทธา หรือไม่ศรัทธา	6	8
3. ไม่ศรัทธา	-	1
4. อื่น ๆ - ไม่รู้จัก	4	4
- ไม่ตอบ	1	-

คำถามที่ได้จากการสอบถามถึงความเข้าใจและความนิยมต่อระบบ กชช. ดังกล่าว ให้ผลสรุปว่า ราษฎรไม่แสดงออกชัดเจนว่าให้ความนิยมนงาน พัฒนาต่าง ๆ ของรัฐแตกต่างกัน มักจะให้ความร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน อีก ประการหนึ่ง ราษฎรจะไม่สามารถแยกงานพัฒนาที่ลงไปหมู่บ้านว่าเป็นโครงการ กชช. โครงการ กสช. หรือ โครงการตามนโยบายอื่น ๆ ได้